

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ**

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

**“ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ:
ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ”**

**ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ:
ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑ ΕΥΣΤΑΘΙΑ
ΠΕΛΕΚΑΝΑΚΗ ΕΙΡΗΝΗ**

**ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ:
ΜΑΥΡΕΑΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ**

ΚΑΛΑΜΑΤΑ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2001

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A/A	ΤΙΤΛΟΣ	ΣΕΛΙΔΑ
•	ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	3
•	ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	4
•	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
•	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	15
1.1.	ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	16
1.2.	ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΩΣΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	21
1.3.	Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ	24
1.4.	ΟΙ ΝΕΟΙ ΘΕΣΜΟΙ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	26
1.5.	ΣΧΕΣΗ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	30
•	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	32
2.1.	ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	33
2.2.	ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	43
2.3.	ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	51
•	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ	54
3.1.	Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	55
3.1.2.	Η ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	57
3.2.	ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ	58
3.3.	ΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	61

3.3.1.	ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ	61
3.3.2.	ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ	62
3.3.3.	ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	63
3.3.4.	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ	64
3.3.5.	ΧΡΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	65
3.3.6.	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	66
3.3.7.	ΑΠΟΦΥΓΗ, ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ	67
3.3.8.	Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	68
3.4.	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ	71
•	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	73
4.1.	ΜΟΡΦΕΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	74
4.2.	ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ Ο ΔΗΜΟΥ ΛΟΓΩ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ	75
4.3.	ΟΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΜΒΛΥΝΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥΣ	76
4.4.	Η ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ	79
4.5.	Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ Η ΕΝ ΛΟΓΩ ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ	81
•	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ	83
•	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	87

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε, για την βοήθεια που μας προσέφεραν και τα στοιχεία που μας χορήγησαν, για την εκπόνηση της εργασίας αυτής τους παρακάτω:

- Αθανασίου Σπύρο, διευθυντής Αναπτυξιακής Εταιρείας Νομού Αιτωλοακαρνανίας,
- Αλεξοπούλου Μαρία, τεχνολόγος πολιτικός μηχανικός,
- Καρακιανήτη Αναστάσιο, τεχνική υπηρεσία του Δήμου Ναυπάκτου,
- Καρανικόλα Ευάγγελο, System Administrator,
- Μπαμπανάση Στέργιο, επίτιμος καθηγητής πανεπιστημίου Αιγαίου και Παντείου,
- Ορφανουδάκη Μαρία, εκπαιδευτικός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης,
- Παπαγεωργίου Ηλία, οικονομικός διευθυντής του Δήμου Ναυπάκτου,
- καθώς επίσης και τον Μαυρέα Κωνσταντίνο, καθηγητή του ΤΕΙ Καλαμάτας και επιβλέποντα της εργασίας μας.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΒΙΠΕ	:	Βιομηχανική Περιοχή
ΔΕΗ	:	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού
ΔΟΥ	:	Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία
ΕΕ	:	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΤΑ	:	Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης
ΕΟΚ	:	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΠΤΑ	:	Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΕΤΒΑ	:	Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Ανάπτυξης
ΚΕΔΚΕ	:	Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων
ΚΕΠΕ	:	Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών
ΜΜΕ	:	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
ΝΠΔΔ	:	Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου
ΝΠΙΔ	:	Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου
ΟΕΥ	:	Οργανισμός Εσωτερικών Υπηρεσιών
ΟΤΑ	:	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΟΤΕ	:	Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος
ΠΔ	:	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΔΕ	:	Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων
ΠΕΠ	:	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΣΑΝΑ	:	Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΤΑ	:	Τοπική Αυτοδιοίκηση
ΤΕΔΚ	:	Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων
ΤΥΔΚ	:	Τεχνική Υπηρεσία Δήμων και Κοινοτήτων
ΥΑ	:	Υπουργική Απόφαση
ΥΤΑ	:	Υπηρεσία Τοπικής Ανάπτυξης
ΥΠΕΧΩΔΕ	:	Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
ΥΠΕΣ	:	Υπουργείο Εσωτερικών
ΥΠΠΟ	:	Υπουργείο Πολιτισμού
ΧΥΤΑ	:	Χώρος Υγειονομικής Ταφής

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στα πλαίσια των πτυχιακών εργασιών του Τ.Ε.Ι. Καλαμάτας αναλάβαμε την εκπόνηση της εργασίας με τίτλο: "Οι περιφερειακές ανισότητες στην Ελλάδα και ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης: το παράδειγμα του Δήμου Ναυπάκτου".

Σκοπός της εργασίας μας είναι να απαντήσει στο εξής ερώτημα: «Μπορεί η Τοπική Αυτοδιοίκηση να παρέμβει αποτελεσματικά σε περιοχές που μαστίζονται από έντονες ανισότητες ή αυτό είναι αποκλειστική αρμοδιότητα του κράτους;».

Για να απαντήσουμε σε αυτό το ερώτημα προσεγγίζουμε τρεις βασικούς παραμέτρους:

1. Απαντάμε στο ερώτημα τι είναι οι περιφερειακές ανισότητες και με ποιές μορφές εκφράζονται στη χώρα μας και ιδιαίτερα στην υπό διερεύνηση περιοχή.
2. Αναλύουμε τον αναπτυξιακό ρόλο του ελληνικού κράτους στο παρελθόν και, ιδιαίτερα, σήμερα στην υπό διερεύνηση περιοχή.
3. Προσεγγίζουμε τις βασικές λειτουργίες και τις δυνατότητες της ελληνικής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης στην ανάληψη αναπτυξιακών πρωτοβουλιών.

Στην εργασία μελετάμε επίσης τις μορφές ανισοτήτων που μαστίζουν την Ελλάδα αλλά και την συγκεκριμένη περιοχή, και, τους τρόπους παρέμβασης που εκεί ασκεί το κράτος, καθώς και η πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση.

Στις επιδιώξεις της μελέτης αυτής δεν είναι η αναζήτηση των αιτιών που διαμορφώνουν τις ποικίλες μορφές των περιφερειακών ανισοτήτων. Κυρίως γίνεται προσπάθεια να γίνει κατανοητό το τι είναι οι περιφερειακές ανισότητες και το να αποδείξουμε αν η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί ή όχι να συμβάλλει στην άμβλυνσή τους και γιατί.

Για να το αποδείξουμε αυτό ξεκινάμε τη μελέτη μας παρουσιάζοντας την ιστορική ανάπτυξη της Ελλάδας, και τα προβλήματα που παρουσιάζονται σε αυτήν σε τοπικό επίπεδο, απαντάμε στο ερώτημα πώς πρέπει να είναι μια ανάπτυξη ώστε να αποφέρει σωστά αποτελέσματα, συνεχίζουμε παρουσιάζοντας τις αλλαγές που έχουν γίνει για την ενδυνάμωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τη σημασία τους, και καταλήγουμε στις σχέσεις Τοπική και Κεντρική περιφερειακής πολιτικής και στα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της καθεμιάς (κεφάλαιο 1). Αναφερόμαστε στην υπό διερεύνηση περιοχή παρουσιάζοντας κατ' αρχήν τα γενικά χαρακτηριστικά της

περιφέρειας, του Νομού και τέλος του Δήμου Ναυπάκτου (κεφάλαιο 2). Συνεχίζουμε, με την ιστορική ανάπτυξη του Δήμου Ναυπάκτου, τα προβλήματα και της αδυναμίες του, τις αναπτυξιακές πολιτικές που έχει εφαρμόσει ο Δήμος και καταλήγουμε στην αξιολόγηση μας σχετικά με τον τρόπο που χειρίστηκε ο εν' λόγω Δήμος τις διάφορες πολιτικές (κεφάλαιο 3). Τέλος αναφερόμαστε στη σχέση του Δήμου με τις περιφερειακές ανισότητες, στα προβλήματα που αντιμετωπίζει λόγω αυτών, στις προσπάθειες για την άμβλυνση αυτών και την αποτελεσματικότητα των προπαθειών του, αναφερόμαστε στην παρέμβαση του κράτους στην εν' λόγω περιοχή και τέλος στο χαρακτήρα του κράτους και τη δυναμική του Δήμου Ναυπάκτου (κεφάλαιο 4). Τέλος ακολουθούν τα συμπεράσματα μας.

Στη μελέτη δίνεται ιδιαίτερο βάρος στο Δήμο Ναυπάκτου και στις πολιτικές που έχει εφαρμόσει μέχρι σήμερα, είτε από μόνος του είτε σε συνεργασία με άλλους φορείς, γιατί πιστεύουμε πως έτσι θα αποδείξουμε καλύτερα τη δυναμική του Δήμου καθώς και τη δυνατότητα του ή όχι στην άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων.

Επίσης κάνουμε αρκετή αναφορά και στο κράτος - κρατική πολιτική και στη σχέση κράτους - περιφέρειας. Έτσι ώστε τα συμπεράσματά μας να είναι καλύτερα τεκμηριωμένα και ο αναγνώστης να μην έχει απορίες κατά το τέλος της ανάγνωσης της μελέτης αυτής.

Η διερεύνηση των περιφερειακών διαφορών και ανισοτήτων μιας χώρας είναι ένα πολυδιάστατο θέμα, το οποίο αποκτά μεγαλύτερη σημασία στην περίπτωση της Ελλάδας, όπου η πρωτεύουσα, για πολλά χρόνια στο παρελθόν, αποτελούσε σχεδόν τον αποκλειστικό πόλο έλξης για την εισροή του πληθυσμού από όλη τη χώρα, ενώ η εξωτερική μετανάστευση πήρε τεράστιες διαστάσεις, στην περίοδο 1960-1973.

Ακριβής έννοια για τις περιφερειακές ανισότητες δεν υπάρχει. Μπορεί όμως να γίνει κατανοητή μέσα από την ανάλυση διαφόρων παραγόντων όπως:

- Δημογραφικών
- Πληθυσμιακών
- Βιοτικών
- Οικονομικών

Μπορούμε να κατανοήσουμε την σημαντικότητά τους από την ανάλυση των προβλημάτων που δημιουργούν στην περιοχή στην οποία παρουσιάζονται, από τη δυναμική των προβλημάτων αυτών καθώς και από τη σύγκριση της περιφέρειας με το κέντρο μιας χώρας.

Μέσα από την ανάλυση των περιφερειακών ανισοτήτων μπορούμε να δούμε τις δημογραφικές εξελίξεις των περιφερειών στο μέλλον, οι οποίες θα επηρεάσουν, σε μεγάλο βαθμό, τόσο την περιφερειακή, όσο και την συνολική ανάπτυξη μιας χώρας.

Η μελέτη των περιφερειακών ανισοτήτων είναι χρήσιμη γιατί μας δίνει μια συνολική εικόνα των περιφερειακών διαφοροποιήσεων αλλά και γιατί μπορεί να αποτελέσει ένα σταθερό υπόβαθρο για εξειδικευμένη σε βάθος διερεύνηση θεμάτων ειδικού ενδιαφέροντος. Δηλαδή είναι χρήσιμη για το γενικότερο προγραμματισμό της οικονομικής ανάπτυξης σε περιφερειακό επίπεδο αλλά και ειδικότερα για την πολιτική ανάπτυξη.

Οι κύριες μορφές έκφρασης των περιφερειακών ανισοτήτων είναι:

1. Δημογραφικές,
2. Οικονομικές
3. Βιοτικές,

- **Δημογραφικοί παράγοντες**

Η εμπειρία του παρελθόντος δείχνει ότι μεταξύ της πρωτεύουσας και της λοιπής χώρας, διαμορφώνονται ορισμένες φυγόκεντρες και ορισμένες κεντρομόλες τάσεις στις μετακινήσεις του πληθυσμού.

Στην πρώτη κατηγορία ανήκει η ραγδαία χειροτέρευση της ποιότητας της ζωής στην Αθήνα με όλα τα κοινωνικά, ψυχολογικά και οικονομικά στοιχεία που περιλαμβάνει η έννοια αυτή. Το φαινόμενο αυτό φαίνεται ότι έχει αναστείλει τελευταία το ρεύμα του πληθυσμού προς την Αθήνα, πιστεύεται δε ακόμη ότι έχει προκαλέσει μικρή έξοδο πληθυσμού από αυτήν.

Στην δεύτερη κατηγορία των κεντρομόλων τάσεων ανήκουν ορισμένοι παράγοντες που, παρά τη γενικότερη χειροτέρευση της ποιότητας ζωής, θα εξακολουθήσουν να προσελκύουν, ιδιαίτερα τους νέους προς την πρωτεύουσα: οι σχετικά μεγαλύτερες δυνατότητες εκπαίδευσης και προσωπικής ανάπτυξης, οι ευρύτερες ευκαιρίες εξεύρεσης ικανοποιητικής εργασίας και ανάδειξης καθώς επίσης και οι ευχέρειες ψυχαγωγίας και πολιτιστικών δραστηριοτήτων εντάσσονται στις δυνάμεις έλξης της πρωτεύουσας.

Με δεδομένο το μέγεθος του πληθυσμού, όπως έχει διαμορφωθεί από την εξέλιξη των δημογραφικών παραγόντων και των πληθυσμιακών μετακινήσεων, βασικό στοιχείο προσδιορισμού του ύψους και της κατά φύλο και ηλικίας σύνθεσης του εργατικού δυναμικού είναι το ύψος και η πιθανή μεταβολή του ποσοστού συμμετοχής του πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό κατά φύλο και ομάδες ηλικιών.

Αναφορικά με τις επιμέρους ομάδες ηλικιών, η γενικότερη τάση που παρατηρείται διεθνώς όπως και στην Ελλάδα, είναι η μείωση των ποσοστών συμμετοχής των νεαρών ατόμων σχολικής μέχρι και πανεπιστημιακής ηλικίας και των δύο φύλων, λόγω της συνεχώς αυξανόμενης ροής των νέων στο εκπαιδευτικό σύστημα.. Από το άλλο άκρο της πληθυσμιακής πυραμίδας, τείνει να μειώνεται το ποσοστό συμμετοχής των μεγάλων ηλικιών, ως αποτέλεσμα αύξησης των εισοδημάτων και βελτίωσης των συνταξιοδοτικών παροχών¹.

- **Οικονομικοί παράγοντες**

Οι οικονομικές μεταβλητές που χρησιμοποιούνται για την παρουσίαση και αξιολόγηση της σχετικής σημασίας και των εξελίξεων των παραγωγικών μέσων στην ανάπτυξη κάθε περιφέρειας, αναφέρονται στους βασικούς παραγωγικούς τομείς της οικονομίας: τη γεωργία, τη βιομηχανία, τις μεταφορές και τον τουρισμό, αλλά και στον κρατικό τομέα, ο οποίος συμβάλλει στην ανάπτυξη των περιφερειών, είτε άμεσα με την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών, είτε έμμεσα μέσω της οικονομικής πολιτικής.

A) Τομέας γεωργίας

Παρά τις εξελίξεις στον τομέα της ελληνικής οικονομίας προς τις αστικές δραστηριότητες, είναι γεγονός ότι οι περισσότερες από τις 9 περιφέρειες της χώρας εξακολουθούν να έχουν έντονο γεωργικό χαρακτήρα. Κατά συνέπεια ο κεντρικός άξονας των οικονομιών τους και της ανάπτυξης τους θα είναι ο πρωτογενής τομέας, χωρίς να αποκλείεται, αντίθετα επιβάλλεται, η ανάπτυξη και άλλων δραστηριοτήτων για την αξιοποίηση των τοπικών πλεονεκτημάτων και την πιο σωστή ανάπτυξη των περιφερειών.

B) Τομέας βιομηχανίας

Η σύγκριση μεταξύ του μεγέθους των βιομηχανικών καταστημάτων και του βαθμού κεφαλικής έντασης της παραγωγής, δείχνει ότι δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο αυτών μεγεθών. Περιφέρειες, όπως η Ανατολική Στερεά και Νησιά και σε κάποιο βαθμό η Κεντρική και Δυτική Μακεδονία που περιλαμβάνουν αντίστοιχα τις δύο μεγάλες πόλεις της χώρας έχουν το υψηλότερο μέγεθος καταστημάτων και σχετικά μικρή κεφαλαιακή ένταση στη βιομηχανική τους παραγωγή. Και αντίστροφα, περιφέρειες όπως η Θεσσαλία και η Ανατολική Μακεδονία με τις υψηλότερες

¹ ΓΛΥΤΣΟΣ Ν., Περιφερειακές ανισότητες στην Ελλάδα, ΚΕΠΕ, επιστημονικές μελέτες αρ. 27, Αθήνα 1988, σ. 141-142, 144, 151-152.

αναλογίες κεφαλαίου/εργασίας, έχουν σχετικά χαμηλότερο μέγεθος καταστημάτων σε σύγκριση με τις παραπάνω.

Μπορεί να διαπιστωθεί ότι οι σχετικές μεταβολές στην περιφέρεια που περιλαμβάνεται η πρωτεύουσα είναι κατά κανόνα σχεδόν αντίθετες με τις εξελίξεις των άλλων περιφερειών. Έτσι το μέγεθος των καταστημάτων μειώνεται αντί να αυξάνεται, η μεταβολή της εγκατεστημένης κινητήριας δύναμης αυξάνεται σε μικρότερο βαθμό από ότι στις περισσότερες περιφέρειες και το σημαντικότερο ίσως, η κεφαλαιακή εμβάθυνση, δηλαδή ο λόγος εγκατεστημένης κινητήριας δύναμης ανά απασχολούμενο είναι και στα δύο έτη, 1963 και 1978, η μικρότερη από όλες τις περιφέρειες¹.

Γ) Τομέας μεταφορών

Στον ευρύ τομέα των μεταφορών η περιφερειακή ανισότητα στην σχετική υποδομή και τα παραγωγικά μέσα εξετάζεται με βάση το οδικό δίκτυο κάθε περιφέρειας και την αναλογία όλων των οχημάτων σε σχέση με τον πληθυσμό ή την οικονομική δραστηριότητα της περιφέρειας.

Δ) Τομέας τουρισμού

Ο τουρισμός αποτελεί κλάδο των υπηρεσιών με ξεχωριστή σημασία για την ελληνική οικονομία και ιδιαίτερα για ορισμένες περιφέρειες της χώρας. Η αξιολόγηση όμως της σχετικής συμβολής του τουρισμού στην ανάπτυξη της οικονομίας των περιφερειών παρουσιάζει ορισμένες δυσχέρειες για δύο βασικούς λόγους: Πρώτο, ο τουρισμός δεν εμφανίζεται στις στατιστικές ως αυτόνομος κλάδος και κατά συνέπεια πολλές δραστηριότητες που εξυπηρετούν τον τουρισμό εντάσσονται στατιστικά σε άλλους κλάδους και δεν μπορούν να απομονωθούν. Δεύτερο, υπάρχει σημαντική διαφυγή πολλών εισοδημάτων που δημιουργούνται από τον τουρισμό (όπως από αδήλωτα ενοικιαζόμενα δωμάτια, υπηρεσίες πλοίων κτλ.).

Επειδή όμως ο κλάδος αυτός, λόγω της οικονομικής σημασίας του, συμβάλει δυναμικά στην ανάπτυξη των περιφερειών, δεν μπορεί να αγνοηθεί από τη μελέτη μας για τις περιφερειακές ανισότητες, και γι αυτό θα γίνει προσπάθεια έστω και μερικής αξιολόγησης της συμβολής του.

Η διαπεριφερειακή σύγκριση της τουριστικής υποδομής ως στοιχείου ανισότητας δεν είναι πολύ διαφωτιστική, γιατί τα απώτερα όρια ανάπτυξης της

¹ Στο ίδιο, σ. 182 & 188

διαφοροποιούνται ανάλογα με την ύπαρξη τουριστικών πόρων και δυνατοτήτων που επιδέχονται αξιοποίηση και λιγότερο από την προσπάθεια εκμετάλλευσής της.

Ε) Ο κρατικός τομέας

Το κράτος υπό τη διπλή του ιδιότητα ως σημαντικός τομέας της οικονομίας, ο οποίος δημιουργεί προϊόν, παρέχει υπηρεσίες και απασχολεί μεγάλο μέρος του εργατικού δυναμικού της χώρας, και ως φορέας της οικονομικής πολιτικής, επηρεάζει την ανάπτυξη των περιφερειακών και μπορεί να συμβάλει στη σμίκρυνση αλλά και στη διεύρυνση των περιφερειακών ανισοτήτων. Λόγω της δυσβατότητας των στατιστικών δεδομένων που αναφέρονται στον αριθμό των απασχολούμενων στο δημόσιο γενικά τομέα κατά περιφέρεια, η σχετική σημασία του τελευταίου αξιολογείται, προσεγγιστικά φυσικά, με βάση το συνολικό κονδύλι των αμοιβών των πολιτικών δημοσίων υπάλληλων, υιοθετώντας την υπόθεση ότι το σχετικό ύψος των αμοιβών κατά περιφέρεια αντικατοπτρίζει ανάλογη περιφερειακή κατανομή του αριθμού των απασχολούμενων και εκφράζει την ανάλογη σημασία του κρατικού τομέα στην περιφέρεια.

Η δραστηριότητα του κράτους ως φορέα οικονομικής πολιτικής στην περιφέρεια αναφέρεται σε μεγάλο βαθμό στη δημιουργία της οικονομικής υποδομής των περιφερειών, η οποία παίζει σημαντικό ρόλο στην περιφερειακή επίδοση της οικονομίας. Η υποδομή αυτή μπορεί να ποσοτικοποιείται στον όγκο των κρατικών επενδύσεων, ο οποίος σε αναλογία με τον πληθυσμό κάθε περιφέρειας μπορεί να δείξει τη συμμετοχή της κρατικής υποδομής στα παραγωγικά μέσα της περιφέρειας και το σχετικό ρόλο στην ανάπτυξή της.

Διαφωτιστική επίσης εικόνα για τη σχετική έμφαση της κρατικής φροντίδας μεταξύ των περιφερειών δίνεται από τη γενικότερη δημοσιονομική διαχείριση των φορολογικών εσόδων από κάθε περιφέρεια, η οποία δείχνει και το βαθμό ανακατανομής των φορολογικών εσόδων ανάμεσα στις περιφέρειες.

- **Βιοτικοί παράγοντες**

Το κατά κεφαλήν προϊόν, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για τη μέτρηση των περιφερειακών ανισοτήτων, έχει ορισμένες αδυναμίες ως δείκτης της οικονομικής ευημερίας των περιφερειών. Η ανεπάρκειά του αυτή οφείλεται στο γεγονός στο ενδεχόμενο να υπάρχει απόκλιση μεταξύ του κατά κεφαλή εισοδήματος από το οποίο εξαρτάται αμεσότερα το επίπεδο ευημερίας του πληθυσμού. Η διαφορά αυτή έχει να κάνει με τις κάθε μορφής μεταβιβάσεις εισοδήματος όπως συντάξεις ΟΓΑ, εμβάσματα από το εξωτερικό (από μετανάστες, ναυτικούς) ή από το εσωτερικό

(συγγενείς από άλλη περιφέρεια), συντήρηση σπουδαστών που σπουδάζουν σε άλλη περιφέρεια.

Αν η εισροή των εισοδηματικών μεταβιβάσεων σε μια περιφέρεια είναι μεγαλύτερη από την εκροή, τότε το κατά κεφαλή εισόδημα της περιφέρειας είναι υψηλότερο από το κατά κεφαλή προϊόν και αντίστροφα. Ως επακόλουθο, σε περιφέρειες με μεγάλη μετανάστευση ή με πολλούς ναυτικούς, το ύψος του κατά κεφαλή προϊόντος είναι πολύ πιθανό να υποεκτιμά το πραγματικό βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού και να αλλοιώνει τις περιφερειακές ανισότητες. Για το λόγο αυτό εκτός από το δείκτη του κατά κεφαλή προϊόντος χρησιμοποιούνται και άλλοι περισσότερο εξειδικευμένοι γνωστοί δείκτες ευημερίας για τη θεμελίωση πιο στέρεων συμπερασμάτων, αναφορικά με τις διαφοροποιήσεις των περιφερειών στις συνθήκες διαβίωσης του πληθυσμού¹.

Η ποιοτική και ποσοτική ανάλυση των περιφερειακών ανισοτήτων, περιλαμβάνει δύο άξονες αναφοράς: τον πληθυσμό και την οικονομική δραστηριότητα. Οι μεταβλητές που αποτελούν τα στοιχεία ανάλυσης των πληθυσμιακών εξελίξεων είναι η φυσική αύξηση του πληθυσμού, η εξωτερική μετανάστευση και η εσωτερική μετακίνηση του πληθυσμού. Η μελέτη της ενότητας των οικονομικών ανισοτήτων γίνεται με τη βοήθεια μιας σειράς οικονομικών μεταβλητών που αναφέρονται σε τρεις αλυσιδωτούς τομείς της οικονομίας: τα παραγωγικά μέσα, την οικονομική επίδοση και το επίπεδο διαβίωσης του πληθυσμού.

Η αξιολόγηση των περιφερειακών ανισοτήτων και της μεταβολής τους γίνεται με διάφορους τρόπους, όπως σύγκριση ποσοστιαίων μεταβολών σε κάθε περιφέρεια, αναλογίες μεταβλητών μεταξύ περιφερειών κτλ.

Λεπτομερέστερη μέθοδος του επιμερισμού είναι η μέθοδος «απόκλισης και συμμετοχής», η οποία κατατάσσει τις εξελίξεις κατά περιφέρεια σε εκείνες που μπορούν να εξηγηθούν με ορισμένους γενικούς παράγοντες, που επηρεάζουν ομοιόμορφα όλες τις περιφέρειες, χωρίς όμως να είναι δυνατή η εξειδίκευση των παραγόντων που είναι ειδικοί για κάθε περιφέρεια, είτε αυτοί είναι συναφείς με την περιφέρεια είτε συνδέονται με τη φύση και τη δομή των οικονομικών δραστηριοτήτων σε αυτή. Σε καμιά όμως από τις δύο περιπτώσεις, των γενικών δηλαδή και των ειδικών παραγόντων, δεν είναι δυνατή η εξειδίκευση και η αξιολόγηση των στοιχείων που απαρτίζουν τους παράγοντες αυτούς.

¹ Στο ίδιο, σ. 236.

Ένας δεύτερος γενικός τρόπος μέτρησης των περιφερειακών ανισοτήτων είναι η εφαρμογή τυπικών στατιστικών δεικτών που εκφράζουν ανισότητες και χρησιμοποιούν διάφορες μεταβλητές, όπως πληθυσμός, απασχόληση, προϊόν κτλ. Οι στατιστικοί δείκτες παρέχουν τη δυνατότητα είτε ιεράρχησης των περιφερειών ως προς ένα χαρακτηριστικό τους, είτε μέτρησης του βαθμού ανισότητας μεταξύ περιφερειών. Οι τελευταίοι αυτοί δείκτες προσφέρονται για την εναλλακτική αξιολόγηση της περιφερειακής ανισότητας με διαφορετικά κριτήρια¹.

Επισημαίνουμε ότι δεν κάνουμε αναφορά στις προσπάθειες της ΕΕ για την άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων λόγω του ότι δεν θα μπορούσαμε να αντεπεξέλθουμε στις απαιτήσεις μιας τέτοιας έρευνας.

Η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήσαμε έγινε μετά από επιλογή πάνω σε αρκετά βιβλία που έχουν γραφτεί σχετικά με αυτό το θέμα. Χρησιμοποιήσαμε τα πιο πρόσφατα γραμμένα, καθώς επίσης μας βοήθησαν πολύ τα περιοδικά (τετράδια Αυτοδιοίκησης), λόγω του ότι ήταν πιο κατανοητά και πιο σαφή. Όσο για τα βιβλία πιστεύουμε ότι ήταν χρήσιμα για να πάρουμε μια γενική εικόνα για το θέμα, πέρα από αυτό όμως είναι πολύ παλιά γραμμένα με αποτέλεσμα να έχουν αλλάξει πολλά πράγματα από τότε στην Τοπική Αυτοδιοίκηση αλλά και στο κράτος, κυρίως μέσα σε αυτά μπορεί να βρεις κανείς περισσότερο ιστορικά στοιχεία για την ανάπτυξη της Ελλάδας από το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου πολέμου και μετά.

Οι δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε κατά την έρευνα δεν ήταν αρκετές, αυτό οφείλεται στην τέλεια συνεργασία με τον εισηγητή, έτσι ώστε κατανοήσαμε από την αρχή το ζητούμενο της εργασίας, αλλά και λόγω της άριστης αντιμετώπισης που μας παρείχε το προσωπικό του Δήμου Ναυπάκτου. Η μοναδική δυσκολία μας επικεντρώνεται γύρω από τη βιβλιογραφία που όπως προαναφέραμε είναι παλιά καθώς και ορισμένα από τα βιβλία είναι δυσνόητα.

Το υλικό που έχει χρησιμοποιηθεί για την εκπόνηση της εργασίας προέρχεται από πρωτογενείς αλλά και δευτερογενείς πηγές. Πρωτογενείς είναι τα άρθρα και οι συνεντεύξεις που χρησιμοποιήθηκαν στο 3^ο και 4^ο κεφάλαιο, ενώ δευτερογενείς είναι τα βιβλία και περιοδικά που χρησιμοποιήθηκαν στο 1^ο και 2^ο κεφάλαιο. Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι ο συνδυασμός και των δύο πηγών για την άντληση του υλικού δεν μας δημιούργησε προβλήματα διότι τα άτομα που συνεργάστηκαν μαζί μας για την

¹ Στο ίδιο, σ. 34-35.

συγκέντρωση του πρωτογενούς κυρίως υλικού ήταν συνεργάσιμα, ένας μικρός βαθμός δυσκολίας υπήρξε όπως προαναφέραμε στην ανάγνωση κάποιων βιβλίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Κατά την πρώτη μεταπολεμική περίοδο (1945-1967), η Ελλάδα, δεδομένου του ότι βγήκε από τα δεινά του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και στη συνέχεια από του εμφυλίου πολέμου με μια κατεστραμμένη οικονομία και ένα αποδιαρθρωμένο σε μεγάλο βαθμό κοινωνικό ιστό, αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα. Συνοψίζονται από το χαμηλό κατά κεφαλή εισόδημα της χώρας και το σχετικό χάσμα από τις ανεπτυγμένες χώρες, τη διάρθρωση της απασχόλησης με την υψηλή συμμετοχή της γεωργίας και το μικρό ειδικό βάρος της μεταποίησης, το μαζικό μεταναστευτικό ρεύμα που δημιουργείται από το χάσμα του βιοτικού επιπέδου και του εισοδήματος, το χαμηλό επίπεδο παραγωγικότητας, τη διόγκωση του τομέα των υπηρεσιών και την υδροκεφαλική τάση ανάπτυξης των Αθηνών, την ανισόρροπη τομεακή και περιφερειακή ανάπτυξη, την επιδείνωση της διανομής του εισοδήματος, την περιορισμένη ανταγωνιστικότητα και το άνοιγμα του εμπορικού ισοζυγίου, την ανεπαρκή αξιοποίηση του ανθρώπινου παράγοντα και τέλος τον απαρχαιωμένο δυσκίνητο και γραφειοκρατικό κρατικό μηχανισμό¹.

Το αίτημα για περιφερειακή ανάπτυξη καθώς και ανακατανομή της διοικητικής εξουσίας τέθηκε στην Ελλάδα τη δεκαετία του '60. Δηλαδή μετά τη συμφωνία ένταξης της χώρας στην ΕΟΚ (1962), όπου και αναγνωρίστηκε η αναγκαιότητα του προγραμματισμού (5ετή προγράμματα, ίδρυση ΚΕΠΕ κ.λ.π.) στα πλαίσια του πολιτικού εκσυγχρονισμού και της επέκτασης της συσσώρευσης. Η κρατική δραστηριότητα καλείται λοιπόν να αντιμετωπίσει όλα τα παραπάνω προβλήματα της χώρας. Αρχίζουν λοιπόν να θεσπίζονται διάφορα κίνητρα για την περιφερειακή ανάπτυξη (κίνητρα για επενδύσεις σε διάφορες περιοχές της χώρας, ίδρυση ΒΙΠΕ, ίδρυση ΕΤΒΑ), παράλληλα συγκροτούνται οι πρώτες περιφερειακές διοικητικές υπηρεσίες με σχετικό αντικείμενο αρμοδιότητας (υπηρεσίες περιφερειακής ανάπτυξης κ.λ.π.).

Παρά τα μέτρα που θεσπίστηκαν και η νομοθεσία για την περιφερειακή ανάπτυξη, πολλά προβλήματα που οριοθετούνται σε τοπικό επίπεδο ρυθμίζονται τις περισσότερες φορές κατευθείαν από την κεντρική πολιτική και διοικητική εξουσία.

¹ ΙΔΡΥΜΑ ΣΑΚΗ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑ, Η Ελληνική κοινωνία μετά την πρώτη μεταπολεμική περίοδο, 1945-1967, Αθήνα 1994, σ.79.

Στην κατάσταση αυτή συμβάλλει, επίσης, η δομή και λειτουργία της διοίκησης σε όλα τα επίπεδα (κεντρικό, περιφερειακό, νομαρχιακό). Πρόκειται για μια ιεραρχική και συγκεντρωτική διάρθρωση του κρατικού μηχανισμού, στην οποία η περιφερειακή - νομαρχιακή διοικητική βαθμίδα λειτουργεί ως προέκταση της κεντρικής εξουσίας.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση ελέγχεται από την κεντρική εξουσία και το νομάρχη με έντονα στοιχεία αυταρχισμού.

Από τη δεκαετία του '60 και ύστερα παρατηρείται η ενεργή συμμετοχή του κράτους στην ανάπτυξη της ελληνικής περιφέρειας καθώς και κάποιες προσπάθειες προγραμματισμού. Έτσι γίνεται κατανοητή η μείωση του ελέγχου της κεντρικής διοίκησης και της ανάληψης αρμοδιοτήτων και ευθυνών από τους αποκεντρωμένους θεσμούς (περιφερειακή και νομαρχιακή διοίκηση, Τοπική Αυτοδιοίκηση)¹.

Από τη δεκαετία του '80 και μετά ένα μεγάλο μέρος της πολιτικής δραστηριότητας επικεντρώνεται προς την κατεύθυνση της χωρικής ανακατανομής της διοικητικής εξουσίας. Ο δημοκρατικός προγραμματισμός και η εκτεταμένη τοπική συναίνεση, η επέκταση του «κοινωνικού κράτους» και οι διαδικασίες της τοπικής κοινωνίας, είναι οι κύριοι σκοποί της μετάβασης από το σύστημα των κεντρικών ρυθμίσεων σε μια αποκεντρωμένη και ευέλικτη διοικητική και πολιτική εξουσία. Στα πλαίσια αυτά θεσπίζεται ένα θεσμικό πλαίσιο με σκοπό την εξασφάλιση της κοινωνικής συμμετοχής σε τοπικό επίπεδο. Τα κύρια συμμετοχικά όργανα που αναπτύσσονται είναι:

α) Τα Νομαρχιακά Συμβούλια, τα οποία περιλαμβάνουν τη συμμετοχή εκπροσώπων της αυτοδιοίκησης, τοπικών κοινωνικών φορέων και επαγγελματικών «τάξεων».

β) Τα Επαρχιακά Συμβούλια, ιδιαίτερα στο νησιώτικο χώρο, στα οποία εκφράζονται ζητήματα προγραμματισμού και συμμετοχής σε μικρότερες τοπικές ενότητες.

γ) Τα Συνοικιακά Συμβούλια στους Δήμους των αστικών κέντρων, άμεσα εκλεγμένα, σε χωρικό επίπεδο συνοικίας-γειτονιάς.

δ) Οι Λαϊκές Συνελεύσεις, ως άμεση έκφραση των τοπικών προβλημάτων και «αναγκών» σε επίπεδο κοινότητας και μικρών οικισμών.

¹ Κ. Ψυχοπαίδης, & Π. Γετίμης, Ρυθμίσεις τοπικών προβλημάτων. Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, Αθήνα 1989, σ. 20-21.

Παράλληλα, στον οικονομικό τομέα ενισχύεται το πλαίσιο των κινήτρων περιφερειακής ανάπτυξης. Ο Ν.1262/82 δίνει άμεσα κίνητρα στο ιδιωτικό κεφάλαιο να εντείνει την περιφερειακή του δραστηριότητα, ενώ ο Ν. 1416/82 προωθεί τις οικονομικές λειτουργίες των ΟΤΑ προς την κατεύθυνση της σύστασης επιχειρήσεων (δημοτικών, δημοτικο-συνεταιριστικών, επιχειρήσεων λαϊκής βάσης, ανώνυμων εταιρειών) και στην κατεύθυνση σύναψης προγραμματικών συμβάσεων με δημόσιους φορείς για την από κοινού ανάληψη αναπτυξιακών δραστηριοτήτων. Ταυτόχρονα, η ίδια η διοικητική μηχανή μεταβιβάζει αρμοδιότητες από τα κεντρικά στα περιφερειακά όργανα. Έτσι προσβλέπει σε μια ορθολογικότερη αντιμετώπιση της ρύθμισης των «τοπικών προβλημάτων», καθώς και στη συντονισμένη δράση των επιμέρους διοικητικών μηχανισμών στο επίπεδο της Νομαρχίας.

Με τις παραπάνω διαδικασίες θεσμικών μεταρρυθμίσεων εισερχόμαστε σε μια περίοδο μετάβασης από ένα παραδοσιακό σχήμα κεντρικών πολιτικών και διοικητικών ρυθμίσεων σε ένα νέο, όπου η τοπική ρύθμιση αποκτάει έναν ιδιαίτερο ρόλο¹. Η διαφορά μεταξύ της «παραδοσιακής» περιφερειακής πολιτικής που αναπτύχθηκε κυρίως στις δεκαετίες '50 και '60, και των νέων τοπικών πολιτικών που εμφανίζονται στη δεκαετία του '80, εντοπίζεται στα εξής σημεία:

α) ως προς τους φορείς λήψης αποφάσεων:

- η πρώτη είναι αποκλειστικά κρατική πολιτική που ασκείται και ελέγχεται από τους κεντρικούς φορείς της δημόσιας διοίκησης

- οι δεύτερες είναι πολιτικές που ασκούνται από περιφερειακές ή τοπικές αρχές (περιφερειακές διοικήσεις, αναπτυξιακές εταιρείες, αυτοδιοίκηση), οι οποίες εκπροσωπούν τα συγκεκριμένα τοπικά συμφέροντα και δεν ελέγχονται απαραίτητα από την κεντρική κρατική δομή.

β) ως προς το χώρο αναφοράς:

- η πρώτη αναφέρεται στο σύνολο του εθνικού χώρου και την κατάτμησή του σε περιφερειακές ενότητες με κοινά χαρακτηριστικά και προβλήματα (με λιγότερη έμφαση στις λιγότερες ανεπτυγμένες περιοχές)

- οι δεύτερες αναφέρονται αποκλειστικά στην συγκεκριμένη περιοχή ή περιφέρεια που εκπροσωπούν (χωρίς να «συλλαμβάνουν» το σύνολο του περιφερειακού προβλήματος στον εθνικό χώρο).

γ) ως προς τους διατυπωμένους στόχους:

¹ Στο ίδιο, σ. 22-23.

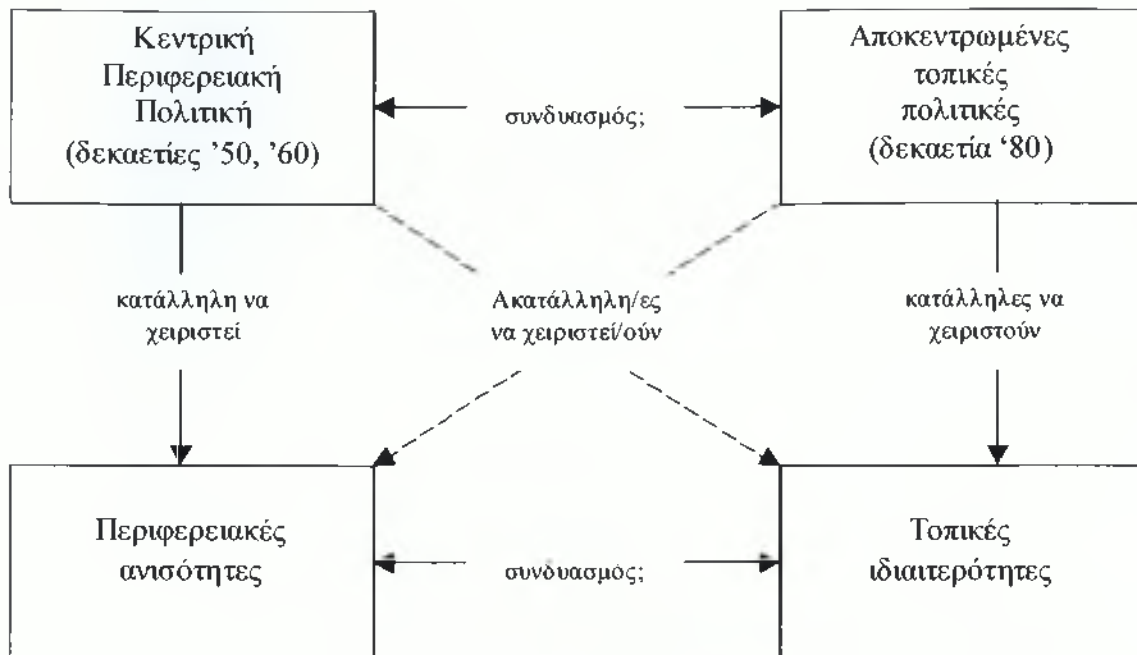
- η πρώτη αποσκοπεί στη μέσο- και μακροπρόθεσμη εξισορρόπηση των περιφερειακών ανισοτήτων
 - οι δεύτερες αποσκοπούν στη μικρό - και μεσοπρόθεσμη κινητοποίηση της τοπικής ανάπτυξης.
- δ) ως προς τον προσανατολισμό των παρεμβάσεων:
- η πρώτη προσανατολίζεται σε πολιτικές περιφερειακής ανακατανομής της ανάπτυξης και αποκέντρωσης πόρων και επενδύσεων (προς όφελος των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών)
 - οι δεύτερες προσανατολίζονται σε πολιτικές κινητοποίησης των τοπικών πρωτοβουλιών ή και σε εθνικές και διεθνείς στρατηγικές προσέλκυσης επενδύσεων (αναδεικνύοντας τις τοπικές ιδιαιτερότητες και τους τοπικούς πόρους της περιοχής).
- ε) ως προς τα μέσα/εργαλεία παρέμβασης:
- η πρώτη χρησιμοποιεί τα κλασικά εργαλεία περιφερειακής ανακατανομής: δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές (γενικές όπως είναι τα δίκτυα μεταφορών και επικοινωνιών ή ειδικές όπως είναι οι οργανωμένες βιομηχανικές περιοχές) και τα κίνητρα περιφερειακής ανάπτυξης που απευθύνονται στις ιδιωτικές επιχειρήσεις που πραγματοποιούν νέες παραγωγικές επενδύσεις στην περιφέρεια
 - οι δεύτερες αναπτύσσουν μια ποικιλία πολιτικών, είτε με τη μορφή ειδικών οικονομικών «κινήτρων» και παροχών προς τις ιδιωτικές επενδύσεις, είτε με τη μορφή υποδομών που έχουν στόχο να βελτιώσουν τη γενική «εικόνα» της περιοχής και να αναδείξουν τα ιδιαίτερα πλεονεκτήματά της για την εγκατάσταση νέων επιχειρήσεων.
- στ) ως προς τη σχέση δημόσιου/ιδιωτικού τομέα:
- η πρώτη χειρίζεται κεντρικά των ιδιωτικό τομέα της οικονομίας και επιδιώκει να επηρεάσει τις αποφάσεις ως προς τον τόπο εγκατάστασης, όχι μόνο εξομοιώνοντας τις συνθήκες εγκατάστασης στο σύνολο του εθνικού χώρου, αλλά προσφέροντας πρόσθετα «κίνητρα» για την αποκέντρωση επενδύσεων στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές
 - οι δεύτερες επιδιώκουν κατ' αρχήν να προωθήσουν το τοπικό παραγωγικό δυναμικό και να αναπτύξουν την ενδογενή παραγωγική δραστηριότητα και στη συνέχεια, στο βαθμό που συγκροτούν εθνικές και διεθνείς στρατηγικές, να δημιουργήσουν συνθήκες ευνοϊκές για την εισροή και εγκατάσταση νέων κεφαλαίων και επενδύσεων σ' αυτές.

Αυτή οι αλλαγή στην περιφερειακή πολιτική έχει κωδικοποιηθεί ως αντιπαράθεση δύο διαφορετικών θεωρητικών μοντέλων που διαδέχτηκαν χρονικά το ένα το άλλο: το πρώτο βλέπει μια συγκεντρωτική πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης και έναν τύπο ανάπτυξης που διαχέεται «εκ των άνω» και το δεύτερο αποκεντρωμένες πολιτικές τοπικής ανάπτυξης που κινητοποιούν μια ανάπτυξη «εκ των κάτω»¹.

Η συγκρουσιακή σχέση ανάμεσα στους στόχους των δύο κατευθύνσεων περιφερειακής πολιτικής, συνοψίζεται στο παρακάτω διάγραμμα:

¹Π. Γετίμης, Γ. Κανκαλάς, Ν. Μαραβέγιας, Αστική και περιφερειακή ανάπτυξη, Θεμέλιο, Αθήνα 1994, σ. 351-352.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1
Οι «εκ των άνω» και «εκ των κάτω» σχέσεις

Το παραπάνω διάγραμμα επισημαίνει, πρώτον, το πλεονέκτημα καθεμιάς από τις δύο κατευθύνσεις περιφερειακής πολιτικής. Η κλασική περιφερειακή πολιτική είχε το πλεονέκτημα ότι μπορούσε να χειριστεί κεντρικά το ζήτημα των περιφερειακών ανισοτήτων και να στρέψει την προσοχή της στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές. Οι τοπικές πολιτικές έχουν το πλεονέκτημα ότι βρίσκονται πιο κοντά στα τοπικά προβλήματα και μπορούν να χειριστούν καλύτερα το ζήτημα των τοπικών ιδιαιτεροτήτων. Αυτό το τελευταίο σημείο φαίνεται να υποστηρίζει και η περιφερειακή πολιτική της Κοινότητας, αφού όπως αναφέρεται συγκεκριμένα «καμιά συγκεντρωτική ή συστηματική οργάνωση της αναπτυξιακής δράσης δεν είναι σε θέση να λάβει υπόψη της την ποικιλία των τοπικών πολιτικών».

Επισημαίνει επίσης ότι αυτό που είναι πλεονέκτημα για τη μια κατεύθυνση αποτελεί μειονέκτημα για την άλλη. Συγκεκριμένα, αν πράγματι οι κεντρικές πολιτικές αδυνατούν να χειριστούν τοπικές ιδιαιτερότητες, οι τοπικές πολιτικές έχουν το μειονέκτημα ότι αδυνατούν να χειριστούν το πρόβλημα των περιφερειακών ανισοτήτων. Η καθεμιά περιοχή αναπτύσσει τις πολιτικές που την αφορούν και δύσκολα αντιλαμβάνεται τόσο τη σχετική θέση της στη διεθνή και εθνική διαίρεση εργασίας όσο και τις επιπτώσεις των στρατηγικών της επιλογών σε άλλες περιοχές, στα πλαίσια του ίδιου εθνικού χώρου¹.

¹ Στο ίδιο, σ. 353-354.

1.2 ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΩΣΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ο όρος ‘ανάπτυξη’ είναι πολύ πρόσφατος στο λεξιλόγιο της καθημερινής ζωής, όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Ενώ θα περίμενε κανείς να μιλούσαμε για ανάπτυξη από την εποχή που έκανε την εμφάνισή του ο άνθρωπος στη γη, ή ακόμα από την ανακάλυψη της γεωργίας ή της βιομηχανίας, η ενασχόληση μας με αυτή είναι πολύ πρόσφατη. Μόλις με το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου απαντάται για πρώτη φορά στη βιβλιογραφία αναφορά στην ανάπτυξη με την έννοια που την γνωρίζουμε σήμερα. Είναι η εποχή μετά τη λήξη του πολέμου και η ανάγκη της ανασυγκρότησης στην κατεστραμμένη Ευρώπη είναι επιτακτική. Σε αυτά τα περίπου 50 χρόνια των αναπτυξιακών προσπαθειών μάθαμε πολλά. Με άλλα λόγια, μάθαμε ποιές πρέπει να είναι οι προϋποθέσεις μιας ανάπτυξη ώστε να αποφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα. Θα ήταν χρήσιμο να συνοψίσουμε παρακάτω τις προϋποθέσεις μιας σωστής ανάπτυξης.

1. Η ανάπτυξη **δεν μπορεί να στοχεύει στην αύξηση της υλικής ευημερίας** των ανθρώπων αυτού του πλανήτη, για των απλούστατο λόγο, ότι δεν υπάρχουν αρκετοί πόροι (ενέργεια, νερό, μεταλλεύματα, ξυλεία, κ.ά.) για να στηρίζουν ένα επίπεδο ζωής, παρόμοιο με αυτό των ανεπτυγμένων χωρών.

Παράλληλα, πρέπει να δεχθούμε ότι δικαίωμα στην ανάπτυξη έχουν όλοι οι λαοί της γης και πως όλοι οι λαοί μπορούν να αναπτύξουν ένα τεχνικό πολιτισμό, παρόμοιο ή και υπέρτερο, αυτού που έχουν δημιουργήσει οι ΗΠΑ. Με άλλα λόγια, δεν υπάρχουν ανώτεροι και κατώτεροι λαοί ή λαοί που μπορούν να αναπτυχθούν και λαοί που αδυνατούν να το πράξουν εξαιτίας βιολογικών παραγόντων. Άλλωστε, μερικές από τις χώρες που σήμερα κατατάσσονται στην κατηγορία των χωρών που υστερούν σε θέματα ανάπτυξης είχαν αναπτύξει ένα από τους λαμπρότερους πολιτισμούς της ανθρώπινης ιστορίας (π.χ. Κινέζικος Πολιτισμός, Ινδικός Πολιτισμός, Πολιτισμός των Ασσυρίων, Πολιτισμός των Μάγια, κτλ.)

2. Η ανάπτυξη πρέπει να είναι **ολοκληρωμένη**. Να αφορά όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, εγκαταλείποντας τις μονομέρειες που οδηγούν σε στρεβλώσεις οι οποίες με τη σειρά τους βάζουν σε κίνδυνο τη μελλοντική ευημερία. Δεν είναι σωστό, για παράδειγμα, να δίνεις όλη την έμφαση στην ανάπτυξη του τουρισμού και να εγκαταλείπεις τη γεωργία, όπως συμβαίνει σε πολλές

παραθαλάσσιες και νησιωτικές περιοχές της χώρας. Είναι εγκληματικό να φιλοξενείς κάθε χρόνο στον τόπο σου χιλιάδες επισκέπτες και να τους διατρέφεις με τα προϊόντα που εισάγονται από άλλες περιοχές ενώ τα εγχώρια προϊόντα παραμένουν αδιάθετα.

3. Η ανάπτυξη δεν είναι δουλειά αποκλειστικά και μόνον των τεχνοκρατών ή μιας μικρής μειοψηφίας ανθρώπων (τεχνοκράτες, κυβερνητικά στελέχη, κλπ) σε όλες τις χώρες. Είναι ευθύνη και υποχρέωση του απλού πολίτη να καθορίσει το περιεχόμενο της αναπτυξιακής διαδικασίας και να εργαστεί για να το πετύχει. Οι πολίτες δεν πρέπει να παραμείνουν θεατές της αναπτυξιακής διαδικασίας, αλλά συμμετοχοί σε όλα τα στάδιά της.

4. Η ανάπτυξη έχει μια δεοντολογική διάσταση μια και οι απαντήσεις σε κρίσιμες ερωτήσεις, όπως:

‘ποια είναι’ η σημερινή κατάσταση,

‘ποια θα έπρεπε να είναι’ και

‘ποιος είναι ο κατάλληλος τρόπος δράσης’ για να μετασχηματίσουμε το ‘ποια είναι’ στο ‘ποια πρέπει να είναι’

δεν γίνεται μέσα σε ένα κοινωνικό κενό, αλλά σε έναν κοινωνικό χώρο οι αξίες του οποίου αποτελούν τα μέτρα εκτίμησης.

5. Τέλος, η ανάπτυξη στην οποία θα στοχεύουμε θα πρέπει, εκτός από τα παραπάνω χαρακτηριστικά (ολοκληρωμένη, συμμετοχική, μη τεχνοκρατική, και μη υλιστική), να είναι και **αιφορική**. Θα πρέπει τα οφέλη της να μπορούν να τα απολαύσουν και οι επόμενες γενιές. Δεν μιλάμε λοιπόν εδώ για μια αναπτυξιακή προσπάθεια που θα αυξήσει την ευημερία της σημερινής γενιάς και θα αφήσει στις επόμενες ‘να πληρώσουν τα σπασμένα’, όπως λέει και ο λαός μας.

Έτσι λοιπόν κάθε έργο που εντάσσεται στο αναπτυξιακό μας σχέδιο, πρέπει να εξετάζεται αν συμβάλλει στη διατήρηση της συλλογικής ευημερίας στις επόμενες γενιές.

Την αιφορική ανάπτυξη έχει υιοθετήσει και η Ευρωπαϊκή Ένωση η οποία προσπαθεί να προσαρμόσει σταδιακά όλες τις πολιτικές της προς τις αρχές της αιφορικής ανάπτυξης. Το σκεπτικό είναι απλό. Αντί να επιδοτώ την αύξηση της παραγωγής που έχει οδηγήσει στις χωματερές και τη ραγδαία υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος, είναι προτιμότερο να επιδοτήσω την υιοθέτηση γεωργικών πρακτικών φιλικών με το περιβάλλον. Αυτό κάνει με την οδηγία 2078/92 για μια γεωργική φιλική προς το περιβάλλον, την οδηγία 2080/92 για την αναδάσωση

γεωργικών εκτάσεων, την οδηγία για την παύση της καλλιέργειας και θα συνεχίσει να κάνει σε ολοένα και μεγαλύτερη έκταση τα επόμενα χρόνια.

Εμείς στην Ελλάδα έχουμε μέσα στον πολιτισμό μας αξίες που είναι συμβατές με τις αρχές της αειφορίας. Για παράδειγμα, οι γονείς στις ελληνικές οικογένειες κάνουν τα αδύνατα-δυνατά για να παραδώσουν στα παιδιά τους περιουσιακά στοιχεία που θα τους επιτρέψουν να έχουν μια καλύτερη ζωή. Αν λοιπόν φροντίζουμε τόσο πολύ να παραδώσουμε στα παιδιά μας όσο το δυνατό περισσότερα ιδιωτικά περιουσιακά στοιχεία, γιατί να μην φροντίσουμε να τους παραδώσουμε ταυτόχρονα πλουσιότερους και τους συλλογικούς πόρους (πιο γόνιμα χωράφια, πιο καθαρές θάλασσες, πιο πλούσια δάση και βοσκότοπους, περισσότερη άγρια πανίδα, κ.λ.π.); κάθε γενιά παραδίδει στην επόμενη, όχι μόνο τα ιδιωτικά της περιουσιακά στοιχεία, αλλά και τα συλλογικά αγαθά που καθορίζουν τις δυνατότητες των μελλοντικών γενεών να ευημερήσουν και αυτές¹.

¹ Γ. Δαουτόπουλος, Αειφόρος ανάπτυξη και τοπική κοινωνία, περ. Τετράδια Αυτοδιοίκησης, Νο 1 1999, σ. 89-93.

1.3 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

Είναι πολύ δύσκολο να δώσουμε ένα ξεκάθαρο ορισμό του «τοπικού προβλήματος», στο βαθμό που η έννοια του «τοπικού προβλήματος» μπορεί να αναφέρεται σε διαφορετικά περιεχόμενα που δεν διευκρινίζονται και να εξαρτάται από τις οπτικές των δρώντων που διαφέρουν μεταξύ τους. Επιχειρούμε να διευκρινίσουμε την έννοια του «τοπικού προβλήματος» συνδέοντας την:

- α) Με τους όρους συγκρότησης κοινωνικών σχέσεων σε σχέση με τον κοινωνικό καταμερισμό της εργασίας, όπως εξειδικεύεται τοπικά, και
- β) με τις διαδικασίες, τα περιεχόμενα και την έκταση κρατικών πολιτικών ρύθμισης στην περιφέρεια.

Από θεωρητική άποψη διακρίνουμε δύο διαφορετικές οριοθετήσεις του «τοπικού» προβλήματος, που αντιστοιχούν και σε διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις. Η πρώτη αφορά τη θεσμική/διοικητική προσέγγιση του τοπικού προβλήματος κάτω από το πρίσμα της διοικητικής πρακτικής, η δεύτερη αφορά την οριοθέτηση του τοπικού προβλήματος κάτω από το πρίσμα της θεωρίας των βασικών αναγκών.

Στην πρώτη προσέγγιση το «τοπικό πρόβλημα» οριοθετείται από την οπτική γωνία της συγκρότησης και καταμερισμού ευθυνών και εργασίας της διοικητικής μηχανής.

Η θεσμική/διοικητική προσέγγιση του τοπικού προβλήματος είναι αυτή που κυριαρχεί στις περισσότερες αναλύσεις και προτάσεις για διοικητική αποκέντρωση, περιφερειοποίηση και περιφερειακή ανάπτυξη. Έτσι π.χ. ο χαρακτηρισμός ενός προβλήματος ως «τοπικού» γίνεται με διοικητικά συνήθως κριτήρια διαβάθμισης επιπέδων αρμοδιοτήτων της Διοίκησης/Αυτοδιοίκησης. Πολλές φορές, όμως η κοινωνική πραγματικότητα θέτει προβλήματα, τα οποία, αν και έχουν χαρακτηριστεί τοπικά, κάτω από το πρίσμα κάποιας διοικητικής ιεράρχησης, υπερβαίνουν το τοπικό επίπεδο και ανάγονται στα πλαίσια κεντρικών πολιτικών αποφάσεων.

Σίγουρα η ανάλυση των τοπικών προβλημάτων στα πλαίσια των «βασικών αναγκών» περιορίζει την οπτική γωνία της πολιτικής δράσης σε σχετικά απομονωμένα «πεδία» της τοπικής ιδιαιτερότητας, στα οποία υποτίθεται ότι συγκροτούνται «ενδογενείς» αναπτυξιακές προοπτικές «από τα κάτω».

Για τους λόγους αυτούς θεωρούμε ότι μια εναλλακτική προσέγγιση της «τοπικής ανάγκης» και κατ' επέκταση των «τοπικών προβλημάτων», που λαμβάνει υπ' όψιν της και το σύνολο του παραγωγικού μηχανισμού στο οποίο εντάσσεται η τοπική κοινωνία, διευκρινίζει πολύ καλύτερα την «ιδιαιτερότητα» της κοινωνίας αυτής. Σ' αυτά τα πλαίσια η θέση του τοπικού παραγωγικού συστήματος στον εθνικό και διεθνή καταμερισμό της εργασίας και οι μορφές εξειδίκευσης ή περιορισμού του αποτελούν συνθήκες καθορισμού του τοπικού προβλήματος.

Θεωρούμε ότι το τοπικό πρόβλημα είτε εκφράζεται μέσα από τη σύγκρουση των τοπικών κοινωνικών τάξεων ή ομάδων είτε παραμένει σε λανθάνουσα κατάσταση, δηλαδή δε συνειδητοποιείται ως τέτοιο από τους δράντες (αλλά ίσως από την επιστήμη), είτε ακόμα παρακάμπτει το τοπικό επίπεδο και συντίθεται σ' ένα γενικότερο.

Δεδομένου ότι το τοπικό πρόβλημα είναι έκφραση της τοπικής κοινωνικής συγκρότησης, πρέπει να εξετασθεί παράλληλα με τις ομάδες και τάξεις οι οποίες σε τοπικό επίπεδο είτε εκφράζουν «το πρόβλημά τους» μέσα από τους θεσμούς και προσπαθούν να το λύσουν στα πλαίσια της συμμετοχής σ' αυτούς είτε, παρακάμπτοντας τους τοπικούς θεσμούς, το θέτουν σε ανώτερα επίπεδα είτε ακόμα προχωρούν σε διαδικασίες ευτορρύθμισης.

Στα πλαίσια αυτά, η οριοθέτηση του «τοπικού προβλήματος» θα πρέπει να αναζητηθεί στο συγκεκριμένο τύπο διαπλοκής κοινωνικών σχέσεων και διοικητικών μηχανισμών με αναφορά το εθνικό και τοπικό επίπεδο¹.

¹ Κ. Ψυχοπαίδης, & Π. Γετίμης, Ρυθμίσεις....., ό.π., σ. 23-26.

1.4. ΟΙ ΝΕΟΙ ΘΕΣΜΟΙ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Κατά τη δεκαετία του '80 επιχειρήθηκε η εισαγωγή ενός ευρύτερου θεσμικού πλαισίου που καλύπτει διάφορες πλευρές της προσπάθειας αποκέντρωσης αρμοδιοτήτων και αποσκοπεί στον εμπλουτισμό και τη γενικότερη κινητοποίηση της αναπτυξιακής δραστηριότητας των φορέων, οι νέοι αυτοί θεσμοί συνετέλεσαν αφ' ενός στην ενίσχυση του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αφ' ετέρου στη συνεργασία του Δημοσίου, του κοινωνικού και του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας

Εξετάζοντας συνολικά τους νέους θεσμούς που εισάγονται, παρατηρούμε μια προτίμηση ή προνομιακή μεταχείριση υπέρ της χαμηλότερης χωρικής βαθμίδας. Οι περισσότεροι νέοι θεσμοί συγκεντρώνονται στο τοπικό επίπεδο και αφορούν την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Παρατηρείται, δηλαδή, μια αρνητική κλιμάκωση των νέων θεσμών από τις ανώτερες προς τις κατώτερες βαθμίδες, καθώς είναι πολύ μικρότερη η προσπάθεια που επιχειρείται στο νομαρχιακό και ιδίως στο περιφερειακό επίπεδο.

Η εισαγωγή νέων θεσμών σε τοπικό επίπεδο εστιάστηκε στην προσπάθεια αναβάθμισης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ώστε να μπορέσει να αντεπεξέλθει στο νέο ρόλο που προβλεπόταν γι' αυτήν: την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης. Η προσπάθεια αυτή κινήθηκε στις παρακάτω τρεις κατευθύνσεις:

1. Την ανασυγκρότηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ν. 1416/84) μέσω κινήτρων αυξημένης χρηματοδότησης από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) που προωθούν:
 - τη συνένωση μικρών δήμων και κοινοτήτων,
 - τη συγκρότηση συνδέσμων δήμων και κοινοτήτων στη βάση του κοινού συμφέροντος (π.χ. σύνδεσμος κοινοτήτων ιαματικών πηγών),
 - τη δημιουργία αναπτυξιακών συνδέσμων στη βάση μιας κοινής γεωγραφικής ενότητας.
2. Την υποστήριξη των επιχειρηματικών της πρωτοβουλιών (Ν. 1416/84) μέσω της προώθησης ενός θεσμικού πλαισίου που αφορά κυρίως:
 - τη δυνατότητα δημιουργίας δημοτικών και κοινοτικών επιχειρήσεων που απολαμβάνουν ευνοϊκότερη μεταχείριση στις επιχορηγήσεις των αναπτυξιακών κινήτρων (Ν. 1262/82),

- τη δυνατότητα ανάληψης έργων μέσω προγραμματικών συμβάσεων που μπορεί να συνάπτει με φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα στα πλαίσια ενός κοινού αναπτυξιακού στόχου.
3. Τέλος, τη δυνατότητα να καταρτίζει και να διαχειρίζεται τοπικά αναπτυξιακά προγράμματα (Ν. 1622/86). Στα πλαίσια αυτά προωθήθηκε μια πολιτική υποβοήθησης του αναπτυξιακού έργου της μέσω:
- υπηρεσιών και εταιρειών παροχής συμβουλών και υποστήριξης (ΕΕΤΑΑ, Εταιρείες Λαϊκής Βάσης και Αναπτυξιακές Εταιρίες),
 - της στελέχωσής της με ειδικούς συμβούλους τοπικής ανάπτυξης (δυναμικό πανεπιστημιακού επιπέδου που επιμορφώνεται με ειδικά προγράμματα κατάρτισης),
 - ενός ειδικού χρηματοδοτικού προγράμματος, Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης 1989-1992, που αφορά έργα των ΟΤΑ και των Αναπτυξιακών Συνδέσμων, συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (αποτελεί μάλιστα ένα ανεξάρτητο τμήμα του ΠΔΕ) και διαχειρίζεται το Υπουργείο Εσωτερικών (ΥΠΕΣ), το αρμόδιο υπουργείο για θέματα Τοπικής Ανάπτυξης.

Οι νεωτερισμοί αυτοί δεν επιβλήθηκαν με δεσμευτικό τρόπο, αλλά αποτελούν περισσότερο ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να κινηθεί και να αναλάβει πρωτοβουλίες. Έτσι, η προώθηση και συνεπώς η επιτυχία των στόχων των νέων θεσμών εξαρτάται από τη δυναμική που είναι σε θέση να αναπτύξει ο κάθε φορέας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Από αυτή την άποψη, ευνοούνται στο να αναλάβουν πρωτοβουλίες οι μεγαλύτεροι ΟΤΑ (μεγάλα αστικά κέντρα, κεντρικές περιοχές), καθώς αυτοί έχουν και τον καλύτερο εξοπλισμό σε ανθρώπινο δυναμικό και εξειδικευμένα στελέχη, όπως και την πρόσβαση σε χρηματοδότηση που θα καλύψει τη συμμετοχή τους σε ίδιους πόρους. Διαφαίνεται εδώ ένας εν δυνάμει ανταγωνισμός μεταξύ των ΟΤΑ.

Με το θεσμό των **προγραμματικών συμβάσεων** ενισχύθηκε ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης τόσο με τη μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από το Κράτος και τα Νομικά πρόσωπα του Κράτους προς τους Δήμους και τις Κοινότητες όσο και με τη μεταφορά πόρων για την χρηματοδότηση έργων τοπικής σημασίας. Η δυνατότητα, επίσης, παροχής υπηρεσιών από την Τοπική Αυτοδιοίκηση, οι οποίες εξυπηρετούν

τον πολίτη σε τοπικό επίπεδο και οι οποίες ανήκουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Κράτους ή των Νομικών προσώπων του Κράτους και συνεπώς ήταν αδύνατο να παρασχεθούν, εάν έλλειπε το νομικό καθεστώς της συνεργασίας του δημόσιου τομέα με την Τοπική Αυτοδιοίκηση – το οποίο προβλέπεται με το θεσμό των προγραμματικών συμβάσεων – συνέβαλε αποτελεσματικά στην εκπλήρωση του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Ήδη το νέο διοικητικό σύστημα στην Ελλάδα, επηρεάζει και το νομικό καθεστώς του θεσμού των προγραμματικών συμβάσεων με αποτέλεσμα να επιβάλλονται αποσπασματικές τροποποιήσεις, με στόχο την εναρμόνιση στο νέο τρόπο διοίκησης.

Πέραν αυτού και η αναγκαιότητα της συνεργασίας των φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και του Δημόσιου Τομέα στα πλαίσια του νέου διοικητικού συστήματος επιβάλλουν την ολοκληρωμένη συμπλήρωση, πλέον, του καθεστώτος των προγραμματικών συμβάσεων.

Η πρώτη περίοδος επιχειρηματικής δραστηριότητας χαρακτηρίζεται, κυρίως, από την παροχή προς τους πολίτες υπηρεσιών, τις οποίες σε άλλη περίπτωση θα παρείχε με τις δικές του υπηρεσίες ο συγκεκριμένος Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Στη συνέχεια ο νομοθέτης προσανατολίζει περισσότερο την επιχειρηματική δραστηριότητα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στον τομέα της οικονομίας, χωρίς βέβαια να αποκλείεται και ο τομέας της παροχής υπηρεσιών. Για το λόγο αυτό θέτει όρους και προϋποθέσεις για τη συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε επιχειρήσεις, ώστε να εξασφαλιστεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο η οικονομική επένδυση του κεφαλαίου των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Στηριζόμενη στο νομοθετικό πλαίσιο που παρείχε ο Ν. 1416/1984, η Τοπική Αυτοδιοίκηση δημιούργησε ή συμμετείχε σε επιχειρήσεις, με χαρακτήρα τόσο εμπορικό και βιομηχανικό, όσο και κοινωνικό και πολιτιστικό, καταξιώνοντας το ρόλο της στον τρίτο τομέα της οικονομίας, στον κοινωνικό τομέα.

Παρά το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, είναι, κατά το νόμο, ιδιαίτερα νομικά πρόσωπα, τα οποία διέπονται από τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας, παρατηρούνται στη διάρκεια της λειτουργίας τους τροποποιήσεις νομοθετικές τόσο στον τρόπο διοίκησης όσο και στον τρόπο λειτουργίας τους.

Οι νομοθετικές αυτές τροποποιήσεις αποβλέπουν, είτε στη συμπλήρωση κενών του νόμου – «ηθελημένων ή αθέλητων» - είτε στην προσαρμογή του καθεστώτος των επιχειρήσεων στο πλαίσιο αρμοδιοτήτων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Οι τροποποιήσεις και συμπληρώσεις αυτές, είναι πολύ πιθανόν να θεωρήθηκαν από το νομοθέτη αναγκαίες. Είναι, εν τούτοις, απολύτως βέβαιον ότι χαρακτηρίζονται ως αποσπασματικές ή ευκαιριακές. Δεν έχουν στόχο την αρτιότερη και αποδοτικότερη λειτουργία των επιχειρήσεων, αλλά αντιθέτως, αποβλέπουν, είτε στην εναρμόνιση του καθεστώτος των επιχειρήσεων στις επιταγές της πολιτικής ζωής, ανεξάρτητα από την επίδραση στην οικονομική τους δραστηριότητα, είτε στην αλλαγή του ρόλου και του χαρακτήρα των επιχειρήσεων, ως προς το νομικό τους καθεστώς.

Η αποσπασματική και ευκαιριακή αυτή νομοθετική ρύθμιση στο νομικό καθεστώς των επιχειρήσεων είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ένα πλέγμα αντιθέσεων και παρεμβολών της διοίκησης στην λειτουργία τους, οι οποίες στην ουσία αναιρούν τη βούληση του νομοθέτη για την επιχειρηματική δράση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η βελτίωση του καθεστώτος των «νέων» θεσμών της αυτοδιοίκησης με νομοθετική ρύθμιση προς την κατεύθυνση της ορθότερης και αποτελεσματικότερης παρέμβασής τους στην οικονομία του τόπου, στην αναπτυξιακή διαδικασία και στην συνεργασία του δημόσιου και κοινωνικού τομέα με την Τοπική Αυτοδιοίκηση δεν θα ήταν άσκοπη.

Η δεκάχρονη και πλέον εμπειρία της λειτουργίας τους και οι αυξημένες αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στα πλαίσια του νέου διοικητικού συστήματος συντελούν και στον αυξημένο ρόλο των θεσμών της αυτοδιοίκησης, ο οποίος πρέπει να περιληφθεί σ' ένα ολοκληρωμένο νομοθετικό πλαίσιο¹.

¹ Α. Τριανταφυλλοπούλου, Οι νέοι θεσμοί της Αυτοδιοίκησης, περ. Τετράδια Αυτοδιοίκησης, Νο 2 1998, σ. 119-121.

1.5. ΣΧΕΣΗ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Θα λέγαμε ότι η σχέση μεταξύ κεντρικού και τοπικού κράτους κινείται σε δύο επίπεδα: το εθνικό και το τοπικό επίπεδο. Οι ρυθμίσεις που έγιναν ευνοούν το σχεδιασμό στο εθνικό επίπεδο, το σύνολο του εθνικού χώρου και, παράλληλα, την αποκέντρωση στο τοπικό επίπεδο. Οι δύο πόλοι δυνάμεων που οριοθετεί το νέο πλαίσιο πολιτικής είναι το κεντρικό κράτος από τη μία πλευρά και η Τοπική Αυτοδιοίκηση από την άλλη.

Η αλήθεια είναι ότι η πρόταση για το σύστημα προγραμματισμού προβλέπει την παρουσία των δύο ενδιάμεσων επιπέδων του περιφερειακού και του νομαρχιακού. Όμως, μέσω του συστήματος χρηματοδότησης (ΠΔΕ), τον περιφερειακό σχεδιασμό τον εντάσσει στα πλαίσια του κεντρικού κράτους, ενώ τον τοπικό τον συμπυκνώνει με το νομαρχιακό (η νομαρχία ελέγχει την χρηματοδότηση των ΟΤΑ μέσω του ΠΔΕ). Έτσι ο έλεγχος του περιφερειακού επιπέδου μεταφέρεται στο κεντρικό επίπεδο και ο έλεγχος του τοπικού στην κεντρική διοίκηση μέσω της νομαρχίας. Το όλο σύστημα ιεραρχιών και διασυνδέσεων μεταξύ χωρικών βαθμίδων οδηγεί σε ένα έλεγχο, «εκ των άνω», του κεντρικού προς το τοπικό.

Είναι επίσης αλήθεια ότι οι νέοι θεσμοί αφήνουν κάποιες δυνατότητες για αυτόνομες κινήσεις στο τοπικό επίπεδο, στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, ώστε να διαμορφώσει τις δικές τις τοπικές πολιτικές. Δυνατότητες που ακόμα κι αν δεν χρησιμοποιούνται άμεσα, θα αποδειχθούν ιδιαίτερα χρήσιμες στο μέλλον, στα πλαίσια των πολιτικών που αναπτύσσει η Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Το πρόβλημα είναι κατά πόσον οι δυνατότητες που ανοίγει το θεσμικό πλαίσιο για την Τοπική Αυτοδιοίκηση ανταποκρίνονται στο ρόλο που αυτή καλείται να παίζει στην προώθηση της τοπικής ανάπτυξης. Η αξιολόγηση αυτών των δυνατοτήτων είναι ιδιαίτερα δύσκολη καθώς το σύνολο του προβλήματος εντοπίζεται στην έλλειψη ιδίων πόρων και στο πως αυτή η έλλειψη θα αντιμετωπιστεί. Αν οι χρηματοδοτικοί πόροι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης εξακολουθούν να προέρχονται κατά κύριο λόγο από το κράτος (ΠΔΕ), ο έλεγχος θα παραμείνει κεντρικός¹.

Επίσης ο χαμηλός βαθμός οργάνωσης και τα περιορισμένα τεχνικά μέσα που διαθέτει η διοικητική μηχανή συντείνουν σε μια αδράνεια και «χαλαρότητα» στην

¹ Π. Γετίμης, Γ. Καυκαλάς, Ν. Μαραβέγιας, Αστική..., ό.π., σ. 366-367.

επεξεργασία και προώθηση προβλημάτων του τοπικού από το κεντρικό κράτος, καθώς αντίστοιχα βασικές πολιτικές και στρατηγικές επιλογές του κεντρικού επιπέδου παρερμηνεύονται στο τοπικό επίπεδο.

Τέλος η καθαρότητα των πληροφοριών που διακινούνται μέσω της διοικητικής μηχανής προς το κεντρικό κράτος αλλοιώνεται, τόσο λόγω εσωτερικών ανταγωνισμών, όσο και λόγω παρεμβολής της πολιτικής εξουσίας, τοπικών παραγόντων, κοινωνικών ομάδων και συμφερόντων. Η τοπική εξουσία, στην προσπάθειά της να αποσπάσει περισσότερους πόρους από το κεντρικό κράτος, είναι υποχρεωμένη πολλές φορές να παρουσιάζει μια πλασματική εικόνα των τομέων και κλάδων της παραγωγής, και να αποκλείει έτσι συγκεκριμένα αιτήματα του κοινωνικού χώρου που είναι αντίρροπα προς τις δικές της επιλογές, συμβάλλοντας έτσι στην προαναφερόμενη «αλλοίωση» των πληροφοριών.

Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι η όλη προσπάθεια αποκέντρωσης έγινε με εξαιρετικά «προσεκτικά» βήματα, τα οποία αφενός δεν έθιξαν την υπάρχουσα συγκεντρωτική κρατική δομή και αφετέρου κινδυνεύουν να αποδειχθούν εξαιρετικά αδύναμα ως προς τα προβλήματα που θέτει η σχετική συγκυρία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ
ΔΗΜΟΥ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ

2.1. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος περιλαμβάνει τους νομούς **Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας και Ηλείας**. Με έδρα την Πάτρα, η Περιφέρεια συγκεντρώνει ποσοστό 7% του πληθυσμού και παράγει 5,7% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της χώρας (4^η μεγαλύτερη συμμετοχή). Στην Περιφέρεια παράγεται ποσοστό 11% της αγροτικής παραγωγής της χώρας, 4% της **μεταποιητικής παραγωγής** και 5% των υπηρεσιών. Με **κατά κεφαλή προϊόν 2,95 εκ. Δρχ.** το 1999, 11^η στην κατάταξη των Περιφερειών με 81% του μέσου όρου της Ελλάδος, η θέση της ως προς το μέσο της χώρας σε διάστημα μιας 10ετίας υποχώρησε (86% το 1990). Στους κατοίκους της αντιστοιχεί μόνο το 56% του μέσου κατά κεφαλή προϊόντος της ΕΕ (με σύνολο Ελλάδος 69% το 1999, η 3^η χαμηλότερη αναλογία μετά την Ήπειρο και την Πελοπόννησο). Η **ανεργία αυξήθηκε** κατά 3,7 μονάδες το 1998 στο 11,7% του εργατικού δυναμικού. Στην 4ετία 1995-1998 δόθηκαν 141 άδειες λειτουργίας νέων βιομηχανιών (4% του συνόλου). Στις επιχειρήσεις που έχουν την έδρα τους στην περιοχή αναλογεί το 1,8% του **κύκλου εργασιών των μεταποιητικών και κατασκευαστικών μονάδων** της χώρας και 3,2% των εμπορικών. Της αναλογεί 9,5% των καλλιεργούμενων εκτάσεων στην χώρα. Είναι **2^η παραγωγός Περιφέρειας καπνού** με 23% της συνολικής παραγωγής και η 3^η παραγωγός εσπεριδοειδών (17% της συνολικής), τομάτας (17%), ελαιολάδου (12%) και τυριού (12%).¹

¹ AI media publication, Οι νομοί της Ελλάδος, Alpha τράπεζα Πίστεως, Αθήνα 2000, σ.53

Πίνακας 2.1.1.
Δείκτες Ευημερίας

ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ		Περίοδος Δεστικής Ελλάδος	Μέσος όρος χώρας	Κατάταξη σε σχέση με τις 13 παραμέτρους
ΑΕΠ κατά κεφαλή	1999	2,95 εκατ. δρχ.	3,64	11
Αποταμευτικές καταθέσεις ανά κάτοικο	1998	1,13 εκατ. δρχ.	1,57	12
Δηλωθέν εισόδημα ανά κάτοικο	1999	1,03 εκατ.δρχ.	1,52	10
Άμεσοι φόροι ανά κάτοικο	1997	82 χιλ. δρχ.	253	11
Φυσική αύξηση πληθυσμού /1000 κατοίκους	1998	-1,17	-0,17	7
Μαθητές γυμνασίων, λυκείων/ 1000 κατοίκους	1998	70	69	5
Μαθητές δημοτικού/ 1000 κατοίκους	1998	61	61	8
Ποσοστό ανεργίας	1998	11,7	11,1	5
Συμμετοχή στα συνολικά μεγέθη της χώρας				
ΑΕΠ	1998	5,7		4
Φορολογούμενοι	1999	5,6		4
Δηλωθέν στην εφορία εισόδημα	1999	4,7		4
Άμεσοι φόροι	1997	2,3		6
Αποταμευτικές καταθέσεις	1998	5,1		5

Πηγή: AI media publication , Οι νομοί της Ελλάδος, Αλφα τράπεζα πίστωσης, Αθήνα
2000, σ. 53 .

Πίνακας 2.1.2.
Στατιστικά πληθυσμιακά στοιχεία

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΓΡΑΦΩΝ										
	1971	1981	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Αριθμός κατοίκων	184.443	182.651	193.734	193.037	195.328	196.579	198.010	199.351	201.384	202.784	203.142
Αριθμός κατοίκων πρωτεύουσας	51.847	56.528	62.110	-	-	-	-	-	-	-	-
Επιφάνεια(τ.χμ)	2.307	2.307	2.307	2.307	2.307	2.307	2.307	2.307	2.307	2.307	2.307
Πυκνότητα πληθυσμού (κάτοικοι/τ.χμ.)	80	79	84	84	85	85	86	86	87	88	88
Αστικός πληθυσμός	31.461	36.901	50.739	-	-	-	-	-	-	-	-
Ημιαστικός πληθυσμός	32.005	26.629	21.804	-	-	-	-	-	-	-	-
Αγροτικός πληθυσμός	120.977	119.121	121.191	-	-	-	-	-	-	-	-
Γάμοι (μόνιμος κατοικία γαμπρού)	1.283	1.169	1.122	668	1.059	952	1.160	598	977	884	-
Γεννήσεις (μόνιμος κατοικία μητρός)	2.605	2.232	1.787	1.807	1.865	1.808	1.922	1.841	1.852	1.741	-
Θάνατοι (μόνιμος κατοικία θανόντος)	2.266	2.435	2.386	2.322	2.104	2.244	2.400	2.243	2.089	2.315	-
Αριθμός νοικοκυριών	53.764	57.400	60.742	-	-	-	-	-	-	-	-
Εργατικό δυναμικό	75.144	71.874	74.007	41.489	42.246	45.533	47.628	38.170	51.939	42.083	-
Απασχολούμενοι	73.572	69.501	69.157	31.071	33.239	34.640	35.961	26.188	38.860	31.055	-
Άνεργοι	1.572	2.373	4.850	10.418	9.007	10.893	11.667	11.982	13.079	11.028	-
Αριθμός κατοικιών	72.348	85.996	115.463	-	-	-	-	-	-	-	-

Πηγή: ΑΙ media publication , Οι νομοί της Ελλάδος, Αιφρα τράπεζα πίστωσης, Αθήνα 2000, σ. 53 .

Πίνακας 2.1.3.
Στατιστικά στοιχεία επενδύσεων

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ (σε Δρχ.)	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Ιδιωτικές σε κατοικίες	71.314	85.020	80.739	76.835	99.154	128.069	114.920	130.726	143.400	155.100
Ιδιωτικές N2234/23, αριθμός σχεδίων	-	-	-	-	-	3	3	-	15	-
Ιδιωτικές N2234/23, προϋπολογισμός	-	-	-	-	-	4.003	3.179	-	6.588	-
Ιδιωτικές N2234/23, συνολική δαπάνη ως 2/2000	-	-	-	-	-	1.880	2.457	-	345	-
Ιδιωτικές N22/34/23, επιχορήγηση ως 2/2000	-	-	-	-	-	704	951	-	138	-
Αριθμός μεταποιητικών επιχειρήσεων (μονάδες>10ατ)	-	-	-	249	245	239	240	-	-	-
Μεταποίηση (μονάδες>10 ατ.)	-	-	-	10.076	11.495	16.144	22.752	-	-	-
Δημόσιες	15.810	16.413	257.744	42.985	54.273	66.022	-	-	-	-

Πηγή: AI media publication , Οι νομοί της Ελλάδος, Alpha τράπεζα πίστωσης, Αθήνα 2000, σ. 54.

Πίνακας 2.1.4.
Στατιστικά στοιχεία τουρισμού

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Κλίνες σε ξενοδοχειακά καταλύματα	13.585	13.981	14.490	14.650	14.706	14.193	14.169	14.443	14.431	
Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	768.314	730.341	781.385	745.527	763.668	761.900	743.758	720.868	764.425	
Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	783.317	610.094	678.945	680.472	755.367	598.423	586.713	507.152	620.668	

Πηγή: AI media publication , Οι νομοί της Ελλάδος, Alpha τράπεζα πίστωσης, Αθήνα 2000, σ. 55.

Πίνακας 2.1.5.
Στατιστικά στοιχεία γεωργίας

ΓΕΩΡΓΙΑ	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Σύνολο καλλιεργειών (στρέμματα)	3.740.845	3.745.189	3.768.358	3.738.418	3.704.424	3.693.037	3.707.103	3.711.787	3.726.053	3.704.807
Αρδεθείσες καλλιέργειες (στρέμματα)	1.277.803	1.387.609	1.387.804	1.362.452	1.375.933	1.391.703	1.426.983	1.442.594	1.514.875	1.528.950
Καπνός (τόννοι)	30.444	40.295	46.585	41.646	32.320	31.499	32.573	32.268	31.760	-
Εσπεριδοειδή (τόννοι)	152.259	141.614	62.252	172.082	192.219	191.829	215.843	221.897	189.342	-
Τομάτες (τόννοι)	279.470	272.125	270.824	290.756	278.327	125.509	305.003	340.822	336.074	-
Ελαιόλαδο (τόννοι)	46.078	18.062	40.867	32.329	31.289	39.139	51.957	50.931	56.875	-
Τυρί μαλακό (τόννοι)	18.227	19.370	19.623	17.120	18.085	15.625	16.003	15.596	15.368	-
Τυρί σκληρό (τόννοι)	2.181	2.115	2.089	2.261	2.307	2.163	2.231	2.267	2.302	-

Πηγή: AI media publication , Οι νομοί της Ελλάδος, Alpha τράπεζα πίστωσης, Αθήνα 2000, σ. 54.

Πίνακας 2.1.6.
Στατιστικά στοιχεία δημοσιονομικά

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑ (εκ. δρχ.)	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Φόροι έμμεσοι	50.263	64.542	83.460	91.594	90.267	87158	95.908	101.372	-	-
Φόροι άμεσοι	19.898	21.717	22.834	26.041	38.263	47.923	51.758	60.421	-	-
Αριθμός φορολογουμένων	115.984	122.251	135.103	145.879	153.197	206.150	216.405	238.030	247.617	257.096
Δηλωθέν εισόδημα	157.187	195.146	239.692	276.682	318.611	437.346	504.379	584.064	685.096	758.477

Πηγή: ΑΙ media publication , Οι νομοί της Ελλάδος, Αίρηα τράπεζα πίστεως, Αθήνα 2000, σ.55.

Πίνακας 2.1.7.
Στατιστικά στοιχεία υγείας

ΥΓΕΙΑ	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Κλίνες θεραπευτηρίων	1.902	1.919	1.934	2.085	1.970	2.087	2.062	2.131	-	-
Κλίνες ιδιωτικών θεραπευτηρίων	449	454	458	459	465	503	484	505	-	-
Ημέρες νοσηλείας	378.288	411.021	424.425	439.900	422.190	444.461	-	-	-	-
Αριθμός ιατρών	1.500	1.673	2.026	2.125	2.213	2.066	1.972	2.085	-	-
Αριθμός οδοντιάτρων	412	418	425	443	457	463	472	514	-	-

Πηγή: AI media publication , Οι νομοί της Ελλάδος, Αlpha τράπεζα πίστωσης, Αθήνα 2000, σ.55.

2.2. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

Με πρωτεύουσα το Μεσολόγγι, ο νομός Αιτωλοακαρνανίας συγκεντρώνει ποσοστό 2,2% του πληθυσμού της χώρας και παράγει 1,7% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Η τάση μείωσης του πληθυσμού είναι εμφανής, αφού είναι ένας από τους 37 νομούς στους οποίους σημειώθηκε το 1998 φυσική μείωση του πληθυσμού (υπεροχή γεννήσεων /1.000 κατοίκους:1,3) για Τρίτη συνεχή χρονιά. Με κατά κεφαλή προϊόν 2,7 εκατ. δρχ. ή 74% του μέσου όρου της Ελλάδος, η σχετική θέση του ως προς το μέσο της χώρας παρέμεινε σχεδόν σταθερή από την αρχή της δεκαετίας (75% το 1990). Η συμμετοχή του αγροτικού τομέα στο συνολικό προϊόν του νομού μειώθηκε από το ένα τρίτο το 1990 στο ένα πέμπτο το 1998. Οι κάτοικοί του καταναλώνουν 63% του οικιακού ρεύματος του μέσου Έλληνα, του αναλογούν μόνο 10 αυτοκίνητα ανά 100 κατοίκους (μέσος όρος χώρας 28) αλλά στους δρόμους του γίνονται αναλογικά πολύ περισσότερα τροχαία ατυχήματα (2,2 ανά 1.000 κατοίκους το 1999 με μέσο χώρας 2,3). Με δηλωθέν εισόδημα 870 χιλ. ανά κάτοικο το 1999 και καταθέσεις 1,2 εκατ. δρχ. ανά κάτοικο το 1998, οι Αιτωλοακαρνανέες πλήρωσαν το 1997 κατά μέσο όρο άμεσους φόρους 56 χιλ. δρχ. περίπου το ένα πέμπτο του μέσου όρου της χώρας (253 χιλ. δρχ.). Το ποσοστό ανεργίας τον Δεκέμβριο του 1998 ήταν 12%, με μέσο όρο Ελλάδος 10,4%. Είναι η πρώτη παραγωγός καπνού περιοχή της χώρας, η 3^η στην παραγωγή τυριού και η 6^η στην παραγωγή κρέατος.¹

¹ ΑΙ media publication, Οι νομοί της Ελλάδος, ΑΙ media τράπεζα πίστωσης, Αθήνα 2000, σ. 160.

Πίνακας 2.2.1.
Δείκτες ευημερίας

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ		Νομός Λειτουργικών ακαρνανίας	Μέσος όρος χώρας	Κατάταξη σε σχέση με τους 52 νομούς
ΑΕΠ κατά κεφαλή	1999	2,7 εκατ. δρχ.	3,64	43
Κατά κεφαλή αποταμιευτικές καταθέσεις	1998	1,19 εκατ. δρχ.	1,57	35
Δηλωθέν εισόδημα ανά κάτοικο	1999	0,87 εκατ.δρχ.	1,52	44
Άμεσοι φόροι ανά κάτοικο	1997	56 χιλ. δρχ.	253	49
Φυσική αύξηση πληθυσμού / 1000 κατοίκους	1998	-1,26	-0,17	20
Μαθητές γυμνασίων, λυκείων/ 1000 κατοίκους	1998	68	69	17
Μαθητές δημοτικού/ 1000 κατοίκους	1998	63	61	22
Συμμετοχή στα συνολικά μεγέθη της χώρας				
ΑΕΠ	1998	1,70%		10
Φορολογούμενοι	1999	1,80%		8
Δηλωθέν στην εφορία εισόδημα	1999	1,30%		10
Άμεσοι φόροι	1997	0,50%		20
Αποταμιευτικές καταθέσεις	1998	1,70%		8

Πηγή: ΑΙ media publication, Οι νομοί της Ελλάδος, Αlpha τράπεζα πίστωσης, Αθήνα 2000, σ. 160.

Πίνακας 2.2.2.
Στατιστικά πληθυσμιακά στοιχεία

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΓΡΑΦΩΝ										
	1971	1981	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Αριθμός κατοίκων	228.989	219.764	228.180	230.344	231.816	232.603	233.928	234.578	234.753	234.912	235.050
Αριθμός κατοίκων πρωτεύουσας	11.614	10.164	12.674	-	-	-	-	-	-	-	-
Επιφάνεια(τ.χμ)	5.461	5.461	5.461	5.461	5.461	5.461	5.461	5.461	5.461	5.461	5.461
Πυκνότητα πληθυσμού (κάτοικοι/τ.χμ.)	42	40	42	42	42	43	43	43	43	43	43
Αστικός πληθυσμός	54.193	56.462	75.853	-	-	-	-	-	-	-	-
Ημιαστικός πληθυσμός	55.033	49.360	38.357	-	-	-	-	-	-	-	-
Αγροτικός πληθυσμός	119.763	113.942	113.970	-	-	-	-	-	-	-	-
Γάμοι (μόνιμος κατοικία γαμπρού)	1.665	1.418	1.180	948	1.102	1.032	1.095	811	998	950	-
Γεννήσεις (μόνιμος κατοικία μητρός)	4.415	3.236	2.399	2.374	2.360	2.368	2.204	2.189	2.160	2.075	-
Θάνατοι (μόνιμος κατοικία θανόντος)	1.752	2.033	2.274	2.304	2.240	2.324	2.444	2.309	2.283	2.373	-
Αριθμός νοικοκυριών	56.080	58.660	63.197	-	-	-	-	-	-	-	-
Εργατικό δυναμικό	95.204	88.688	85.693	25.257	27.149	28.706	36.812	34.000	37.321	35.663	-
Απασχολούμενοι	91.588	85.327	77.468	22.500	24.500	25.500	34.000	31.333	34.000	31.490	-
Άνεργοι	3.616	3.361	8.225	2.757	2.649	3.206	2.812	2.667	3.321	4.173	-
Αριθμός κατοικιών	64.834	76.235	87.098	-	-	-	-	-	-	-	-

Πηγή: Α1 media publication, Οι νομοί της Ελλάδος, Αlpha τράπεζα πίστωσης, Αθήνα 2000, σ. 160.

Πίνακας 2.2.3.
Στατιστικά στοιχεία επενδύσεων

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ (σε δρχ.)	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Ιδιωτικές σε κατοικίες	15.742	21.819	20.312	22.141	18.792	24.977	22.366	30.652	31.559	-
Ιδιωτικές N2234/23, αριθμός σχεδίων	-	-	-	-	-	1	1	-	6	3
Ιδιωτικές N2234/23, προϋπολογισμός	-	-	-	-	-	1.763	1.061	-	803	390
Ιδιωτικές N2234/23, συνολική δαπάνη ως 2/2000	-	-	-	-	-	222	1.061	-	182	-
Ιδιωτικές N22/34/23, επιχορήγηση ως 2/2000	-	-	-	-	-	78	425	-	73	-
Αριθμός μεταποιητικών επιχειρήσεων {μονάδες>10ατ. }	-	-	-	43	42	40	38	-	-	-
Μεταποίηση {μονάδες>10 ατ.}	-	-	-	1.091	717	2.945	4.716	-	-	-
Δημόσιες	3.895	5.259	12.042	26.083	29.696	25.763	-	-	-	-

Πηγή: AI media publication, Οι νομοί της Ελλάδος, Alpha τράπεζα πίστωσης, Αθήνα 2000, σ. 161.

Πίνακας 2.2.4.
Στατιστικά στοιχεία τουρισμού

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Κλίνες σε ξενοδοχειακά καταλύματα	2.489	2.476	2.764	2.909	2.909	2.919	3.113	3.114	3.159	-
Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	206.772	210.884	225.515	220.466	232.707	251.203	272.736	266.924	292.529	-
Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	20.456	15.760	18.086	16.049	28.476	17.337	12.169	15.134	19.035	-

Πηγή: AI media publication, Οι νομοί της Ελλάδος, Αιφα τράπεζα πίστωσης, Αθήνα 2000, σ. 162.

Πίνακας 2.2.5.
Στατιστικά στοιχεία γεωργίας

ΓΕΩΡΓΙΑ	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Σύνολο καλλιεργειών (στρέμματα)	1.271.078	1.318.586	1.309.165	1.316.530	1.292.070	1.280.330	1.267.493	1.289.116	1.295.639	1.295.269
Αρδευθείσες καλλιέργειες (στρεμ.)	631.109	704.286	703.078	674.734	674.733	679.220	698.168	691.544	688.808	678.199
Καπνός (τόννοι)	30.441	40.292	46.582	41.646	32.318	31.497	32.571	32.266	31.758	-
Εσπεριδοειδή (τόννοι)	36.509	39.660	70.357	50.119	41.938	47.543	66.741	63.194	17.494	-
Τομάτες (τόννοι)	24.953	28.442	27.301	27.977	25.276	27.098	26.105	22.839	24.600	-
Ελαιόλαδο (τόννοι)	9.489	3.275	8.174	7.578	6.234	5.243	13.598	7.473	10.156	-
Τυρί μαλακό (τόννοι)	6.962	7.884	8.127	6.694	7.455	8.605	8.700	8.024	7.629	-
Τυρί σκληρό (τόννοι)	1.360	1.326	1.311	1.504	1.570	1.451	1.476	1.530	1.536	-

Πηγή: AI media publication, Οι νομοί της Ελλάδος, Αλφα τράπεζα πίστωσης, Αθήνα 2000, σ. 161.

Πίνακας 2.2.6.
Στατιστικά στοιχεία δημοσιονομικά

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑ (εκ.δρχ.)	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Φόροι έμμεσοι	11.508	15.629	24.169	31.181	29.576	28.072	29.889	30.514	-	-
Φόροι άμεσοι	3.994	4.642	4.644	6.422	9.328	11.780	12.293	13.100	-	-
Αριθμός φορολογουμένων	29.130	30.889	34.908	38.679	41.436	61.940	66.243	73.923	77.356	81.004
Δηλωθέν εισόδημα	35.543	44.446	55.192	66.673	79.800	114.428	133.564	155.535	183.154	203.943

Πηγή: AI media publication, Οι νομοί της Ελλάδος, Αlpha τράπεζα πίστewς, Αθήνα 2000, σ. 162.

Πίνακας 2.2.7.
Στατιστικά στοιχεία υγείας

ΥΓΕΙΑ	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Κλίνες θεραπευτηρίων	355	362	362	372	372	439	409	409	-	-
Κλίνες ιδιωτικών θεραπευτηρίων	129	148	148	163	163	222	222	222	-	-
Ημέρες νοσηλείας	63.778	81.794	88.407	85.154	78.999	87.889	-	-	-	-
Αριθμός ιατρών	269	316	323	332	355	341	362	426	-	-
Αριθμός οδοντιάτρων	125	121	125	136	138	137	140	145	-	-
Φαρμακία	119	113	116	123	124	123	126	-	-	-

Πηγή: AI media publication, Οι νομοί της Ελλάδος, Alpha τράπεζα πίστωσης, Αθήνα 2000, σ. 162.

2.3. ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ

α. Πληθυσμός.

Ο πληθυσμός της Ναυπάκτου πριν την Ενετοκρατία αποτελούνταν από Έλληνες και Εβραίους.

Η Βενετία μετέφερε εκεί τις διοικητικές της υπηρεσίες και τους άρχοντες της ανώτερης τάξης.

Το 1458 ο πληθυσμός αυξήθηκε απότομα από τους κατοίκους των Πατρών και της Ζακύνθου, οπότε ο πληθυσμός έφθανε περίπου τις 7.000.

Η εδραίωση της Τουρκοκρατίας οδήγησε σε μεγάλη αλλαγή της σύνθεσης του πληθυσμού.

Συγκεκριμένα ο πληθυσμός της Ναυπάκτου ανέρχεται ως εξής:

ΕΤΟΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
1870	4.326
1879	5.295
1889	6.935
1896	7.066
1907	8.876
1920	3.170
1940	5.491
1961	7.277
1971	8.421
1981	9.012
1991	10.854

β. Παραγωγικοί τομείς.

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός του Δήμου και των δύο φύλλων στις αστικές περιοχές ανέρχεται σε ποσοστό 39,91% του συνολικού πληθυσμού της περιοχής, ενώ στις αγροτικές στο 60,83%.

Οι κύριοι παραγωγικοί τομείς του Δήμου είναι ο δευτερογενής και ο τριτογενής τομέας

Πρωτογενής τομέας.

Τύπος επιχείρησης	Αριθμός	Απασχολούμενοι
Αγροτικές επιχειρήσεις	16	52
Κτηνοτροφικές επιχειρήσεις	4	10
Αλιευτικές επιχειρήσεις	8	20
Ιχθυοκαλλιέργειες	1	6

Στον πρωτογενή τομέα ιδιαίτερα αναπτυγμένη είναι η γεωργία με την καλλιέργεια κυρίως κηπευτικών και δημητριακών. Η κτηνοτροφία στις ορεινές περιοχές είναι περιορισμένη.

Η λειτουργία των 16 Αγροτικών και 8 Αλιευτικών επιχειρήσεων στα όρια του Δήμου, οι οποίες έχουν ως κύριο στόχο την επεξεργασία, την εμπορία και διακίνηση αγροτικών προϊόντων και αλιευμάτων στην εσωτερική και διεθνή αγορά, την προμήθεια λιπασμάτων, φαρμάκων, και ζωοτροφών στα μέλη τους συμβάλλουν σημαντικά στην ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα της ευρύτερης περιοχής παρ' όλο που αρκετοί από αυτούς είναι αδρανοποιημένοι.

Δευτερογενής τομέας.

Τύπος επιχείρησης	Αριθμός	Απασχολούμενοι
Βιομηχανίες	2	30
Βιοτεχνίες (μεταποιητικές και βλβ. επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων)	415	1660

Στον δευτερογενή τομέα περισσότερο σημαντικός είναι ο κλάδος της μεταποίησης, τόσο για την συμμετοχή του στο ΑΕΠ όσο και για τον αριθμό των θέσεων απασχόλησης που εξασφαλίζει.

Τριτογενής τομέας.

Τύπος επιχείρησης	Αριθμός	Απασχολούμενοι
Εμπορικά καταστήματα	339	510
Ξενοδοχεία	9	55
Τουριστικά καταλύματα	5	16
Εστιατόρια, μπαρ, καφεενεία	135	390
Επιχειρήσεις διαφόρων υπηρεσιών	150	420

Στον τριτογενή τομέα ανεπτυγμένοι είναι οι κλάδοι της διοίκησης, του εμπορίου, και της οικοδομής. Αλματώδης όμως ανάπτυξη παρατηρείται και στον τομέα του τουρισμού που πλησιάζει τα όρια του κορεσμού κατά τους θερινούς μήνες. Το ιδιαίτερο ιστορικό-αρχαιολογικό και αισθητικό ενδιαφέρον της πόλης της Ναυπάκτου και η θέση της στον τουριστικό άξονα Δελφών – Γαλαξιδίου - Ναυπάκτου – Πατρών, το μεγάλο μήκος των όμορφων ακτών, η ανάδειξη των υγροβιότοπων στις εκβολές των ποταμών Ευήνου και Μόρνου, σε συνδυασμό με την επικείμενη ζεύξη Ρίου-Αντιρρίου, δημιουργούν άριστες προϋποθέσεις ανάπτυξης μόνιμης τουριστικής κίνησης στην πόλη και την ευρύτερη περιοχή της.

Στους παραθαλάσσιους οικισμούς και στην πόλη της Ναυπάκτου, κατασκευάζεται μεγάλος αριθμός διαμερισμάτων (το 50% αυτών είναι ενοικιαζόμενα) που χρησιμοποιούνται κυρίως για παραθεριστικές κατοικίες.

Την τελευταία δεκαετία παρουσιάζεται έντονη η τάση κατασκευής ξενοδοχειακών μονάδων και τουριστικών καταλυμάτων τόσο στην παραλιακή ζώνη όσο και στην ορεινή περιοχή του Δήμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ
ΚΑΙ Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ

3.1. Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η Ναύπακτος είναι η πρωτεύουσα της επαρχίας Ναυπάκτου του Νομού Αιτωλοακαρνανίας. Είναι κτισμένη αμφιθεατρικά, σε ένα παραλιακό ύψωμα του συγκροτήματος των βουνών της Ναυπακτίας, κοντά στην έξοδο του Κορινθιακού κόλπου. Περιβάλλεται από τους ποταμούς Εύηνο (Φείδαρη) και Μόρνο και είναι στο σύνολό της ορεινή εκτός από το πεδινό τμήμα γύρω από τη πόλη που ονομάζεται από την εποχή της Ενετοκρατίας, Βενέτικο.

Η Ναύπακτος με το καλοδιατηρημένο ιστορικό της κέντρο, κατόρθωσε να αντισταθεί στους γρήγορους ρυθμούς ανάπτυξης και διατηρεί σήμερα ένα παραδοσιακό σύνολο στο κέντρο της σε αρκετά καλή κατάσταση.

Κοιτάζοντας από την κορυφή του κάστρου κάτω από την παλιά πόλη με τις πλακόστρωτες αυλές με τους όμορφους κήπους, με τα πλακόστρωτα σοκάκια που σε βγάζουν στο μικρό γραφικό Βενετσιάνικο λιμανάκι, βλέπεις να περνούν από μπροστά σου οι σημαντικότερες σελίδες της Ελληνικής Ιστορίας.

Η Ναύπακτος είναι μια από τις αρχαιότερες πόλεις της Ελλάδας, με τρεισήμισι χιλιάδες χρόνια ιστορίας.

Η Ναύπακτος το "Ieranto" όπως το ονόμαζαν οι Ενετοί χτυπήθηκε άπειρες φορές από εισβολείς, κατακτητές πειρατές, λοιμούς και σεισμούς.

Το αρχαιότερο όνομα προέκυψε από το γεγονός ότι ο χώρος αυτός εντοπίζεται ιστορικά ως ναυτικός οικισμός, όπου κατασκεύαζαν πλοία, αρχικά από τους Λοκρούς και αργότερα από τους Δωριείς, προκειμένου να διεκπεραιωθούν στην απέναντι ακτή της Πελοποννήσου. Ναύς (πλοία) και πήγνυμι (κατασκευάζω) = Ναύπακτος.

Κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού Πολέμου η Ναύπακτος διεκδικήθηκε σφοδρά από τους Αθηναίους και τους Σπαρτιάτες. Αργότερα κατακτήθηκε από τους Θηβαίους, τους Μακεδόνες, τους Αιτωλούς, τους Ρωμαίους, τους Ούγκους, τους Ενετούς και τους Τούρκους που την κράτησαν σκλαβωμένη μέχρι της 18 Απριλίου του 1829. Από τα σημαντικότερα συμβάντα της πολυτάραχης ιστορίας της είναι το κοσμοϊστορικής σημασίας γεγονός, που έλαβε χώρα στον ευρύτερο θαλάσσιο χώρο της, η ναυμαχία της Ναυπάκτου το 1571μ.Χ. όπου νίκησαν οι χριστιανικές δυνάμεις και αναχαιτίστηκε η προέλαση των Μωαμεθανών προς την Ευρώπη διασώζοντας τον Ευρωπαϊκό πολιτισμό.

Με το διάταγμα της 31/08/1949 (ΦΕΚ204 ΤΑ) η Ναύπακτος χαρακτηρίστηκε τουριστική πόλη. Επίσης με την α. 31/534/3888 από 18-02-1973 απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού χαρακτηρίστηκε ως τόπος ιστορικός και ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Το κλίμα της θεωρείται από τα καλύτερα της χώρας, είναι εύκρατο μεσογειακό με ήπιο σχετικά χειμώνα και δροσερό καλοκαίρι. Η μέση θερμοκρασία της περιοχής είναι 18° C.

1104 π.Χ. Κάθοδος των Δωρικών Φυλών.

553 π.Χ. Μεγάλοι σεισμοί καταστρέφουν ολοσχερώς την μεγάλη και πλούσια τότε πόλη της Ναυπάκτου.

454-396 π.Χ. Εμπλοκή της Ναυπάκτου στον Πελοποννησιακό Πόλεμο.

338 π.Χ. Ο Φίλιππος Β΄ της Μακεδονίας παίρνει την Ναύπακτο από τους Αχαιούς και την παραδίδει στους Αιτωλούς.

218 π.Χ. Η Ναύπακτος κέντρο της Αιτωλικής Συμπολιτείας.

146 π.Χ. Η Ναύπακτος όπως και όλη η Ελλάδα κυριεύεται από τους Ρωμαίους.

197 μ.Χ. Η Ναύπακτος έδρα της Χριστιανικής Επισκοπής με πρώτο έξαρχο τον Καλλικράτη.

1204-1294 μ.Χ. Η Ναύπακτος εντάσσεται στο Δεσποτάτο της Ηπείρου.

1407-1499 μ.Χ. Η πόλη αποικία των Βενετών. Οι βενετσιάνοι ενίσχυσαν την οχύρωση και έκαναν την Ναύπακτο ισχυρό εμπορικό κέντρο.

1499 μ.Χ. Η Ναύπακτος καταλαμβάνεται από τους Τούρκους.

1571 μ.Χ. Η ιστορική ναυμαχία της Ναυπάκτου, στην οποία συγκρούστηκε ο Δυτικός Χριστιανικός στόλος με τον Οθωμανικό στόλο και στην ανακοπή της πορείας των Τούρκων κατά της Ευρώπης.

1571-1687 μ.Χ. Οχυρό Αλγερινών πειρατών, οι οποίοι λεηλατούν την ευρύτερη περιοχή.

1700 μ.Χ. Η πόλη παραδίνεται στους Τούρκους με την υπογραφή της συνθήκης του Κάρλοβιτς.

1821 μ.Χ. Αναποτελεσματική προσπάθεια από στεριά και θάλασσα απελευθέρωσης της πόλης.

1829 μ.Χ. Απελευθέρωση της Ναυπάκτου από τον Τουρκικό ζυγό.

3.1.2. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ

Κατά την περίοδο της Επανάσταση του 1821 η Ναύπακτος ανήκε στην διοίκηση της Γερουσίας της Δυτικής Χέρσου Ελλάδας με έδρα το Μεσολόγγι και χωριζόταν σε δύο επαρχίες. Το βόρειο τμήμα αποτελούσε την επαρχία Κραβάρων, με πρωτεύουσα την Λομποτίνα, η οποία αργότερα ονομάστηκε σε Άνω Χώρα, και το νότιο τμήμα της ανήκε στην επαρχία Ναυπακτοβενέτικου με πρωτεύουσα την Ναύπακτο.

Το 1832 η επαρχία Ναυπακτοβενέτικου διαχωρίστηκε σε δύο επαρχίες, την επαρχία Ναυπάκτου και την επαρχία Βενετικού.

Με το βασιλικό διάταγμα της 3^{ης} Απριλίου 1833, (Φ.Ε.Κ. 12) «Περί της διαιρέσεως του βασιλείου και της διοικήσεώς του», η Ναύπακτος αποτέλεσε επαρχία του Νομού Αιτωλίας και Ακαρνανίας.

Ο Δήμος Ναυπάκτου δημιουργήθηκε το 1835 με το Βασιλικό Διάταγμα της 1^{ης} Οκτωβρίου 1835 (Φ.Ε.Κ. 19), «Περί σχηματισμού των Δήμων της επαρχίας Ναυπάκτου». Με το διάταγμα αυτό σχηματίστηκαν οι παρακάτω οκτώ Δήμοι που αποτελούσαν την Επαρχία Ναυπακτίας. 1. Ναυπάκτου, 2. Καλυδώνας, 3. Ποτιδάμιας, 4. Αποδοτίας, 5. Προσχίου, 6. Αράχοβας, 7. Οφιονείας, 8. Κουρήτηδας.

Το 1861 ο Δήμος Ναυπάκτου μετονομάστηκε σε Δήμο Ναυπακτίδος.

Το 1912 με το Νόμο ΔΝΖ καταρτίσθηκε νέο Διοικητικό σύστημα και η πόλη της Ναυπάκτου με 3.000 περίπου κατοίκους αποτέλεσε την Κοινότητα Ναυπάκτου. Η κατάσταση αυτή διήρκεσε μέχρι το 1946, όταν ονομάστηκε και πάλι Δήμος Ναυπάκτου με 6.500 περίπου κατοίκους και πρώτο Δήμαρχο τον Ανδρέα Κοζώνη.

3.2. ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ

Τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο Δήμος οφείλονται κυρίως στα μεγάλης εθνικής κλίμακας έργα που εκτελούνται στην περιοχή και συγκεκριμένα: 1. Εκτροπή ποταμών Μόρνου και Ευήνου. Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που προέκυψαν από τα έργα αυτά συντάσσεται εκ των υστέρων από το ΥΠΕΧΩΔΕ υδρογεολογική μελέτη. 2. Ζεύξη Ρίου - Αντιρρίου. Οι επιπτώσεις του έργου στην ευρύτερη περιοχή δεν έχουν ουσιαστικά διερευνηθεί.

- Σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα αντιμετωπίζει η περιοχή από την έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού τόσο των περιοχών του Κορινθιακού κόλπου, όσο και της ευρύτερης χερσαίας περιοχής που οδηγεί σε τυχαία και ανεξέλεγκτη ανάπτυξη, σε υπερεκμετάλλευση των φυσικών πλεονεκτημάτων των περιοχών και μη ισόρροπη και ορθολογική κατανομή των παραγωγικών δραστηριοτήτων.
- Η ανεξέλεγκτη εγκατάσταση βιοτεχνιών στον αγροτικό χώρο και η καταστροφική τουριστική εκμετάλλευση των παραλιακών κυρίως ζωνών είναι αποτέλεσμα της έλλειψης αυστηρών περιορισμών και καθορισμού των χρήσεων.
- Η καθυστέρηση της λειτουργίας των εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων επιτείνει το πρόβλημα της ρύπανσης, κυρίως του όρμου της Ναυπάκτου από τα αστικά λύματα.
- Η λειτουργία του χώρου υγειονομικής ταφής των απορριμμάτων μέσα στον υδροβιότοπο του Μόρνου, δημιουργεί προβλήματα ρύπανσης του υδροφόρου ορίζοντα.
- Η εναπόθεση απορριμμάτων σε ανεξέλεγκτες θέσεις από ιδιώτες επειδή ο χώρος ελεγχόμενης διάθεσης δεν επαρκεί καταστρέφει περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους,(το πρόβλημα είναι προσωρινό αφού έχει συνταχθεί η μελέτη κατασκευής ΧΥΤΑ ο οποίος θα εξυπηρετεί τους Δήμους Ναυπάκτου – Αντιρρίου – Πυλίνης – Πλατάνου – Αποδοτίας Ν. Αιτ/νίας και του Δ. Ευπαλίου Ν. Φωκίδας.)
- Το σοβαρό κυκλοφοριακό πρόβλημα και η έλλειψη χώρων στάθμευσης οχημάτων, που παρατηρείται κυρίως κατά τους θερινούς μήνες στους παραλιακούς οικισμούς του Δήμου, αλλά ιδιαίτερα στο ιστορικό κέντρο

της Ναυπάκτου, δημιουργεί και πρόσθετα προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης και ηχορύπανσης,(το πρόβλημα υπολογίζεται να επιλυθεί με την αποπεράτωση του έργου της παράκαμψης της πόλης, το οποίο εκτελείται).

Τα σημαντικότερα κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο Δήμος Ναυπάκτου είναι:

- Η ανεργία που επικεντρώνεται κυρίως σε άτομα Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης τα οποία δεν μπορούν να απασχοληθούν στην ειδικότητά τους. Με την εκτέλεση των μεγάλων έργων στην περιοχή: εκτροπή Ευήνου και Ζεύξη Ρίου-Αντιρρίου εμφανίζονται τάσεις μείωσης του αριθμού των ανέργων και αύξηση της απασχόλησης.
- Σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα είναι και η έλλειψη, οργανωμένων υπηρεσιών, και χώρων υποστήριξης και παροχής συμβουλών και βοήθειας σε άτομα τρίτης ηλικίας, καθώς και χώρων ενημέρωσης και ενθάρρυνσης των νέων στην έναρξη της παραγωγικής τους πορείας.

Ενδιαφέρων κοινωνικό στοιχείο για την περιοχή η επιστροφή μεγάλου αριθμού μεταναστών οι οποίοι μετέχουν στην παραγωγική διαδικασία επενδύοντας στον τομέα του εμπορίου, της αναψυχής και του τουρισμού.

Τα προβλήματα υποδομής που παρουσιάζονται στο Δήμο Ναυπάκτου είναι αρκετά, είναι λοιπόν απαραίτητη η βελτίωση των βασικών τεχνικών και παραγωγικών υποδομών περιβάλλοντος του Δήμου με την κατασκευή των έργων:

- Αντικατάσταση αποχετευτικού δικτύου.
- Αποπεράτωση εγκατάστασης επεξεργασίας λυμάτων.
- Κατασκευή χώρου υγειονομικής ταφής απορριμμάτων προκειμένου να πραγματοποιηθεί ορθολογική διαχείρισή τους και να εξαλειφθούν οι ανεξέλεγκτες χωματερές οι οποίες εγκυμονούν μεγάλους κινδύνους για την δημόσια υγεία και να επανενταχθούν στο περιβάλλον.

Τα έργα αυτά έχουν χρηματοδοτηθεί από Ευρωπαϊκά Προγράμματα και εκτελούνται (βιολογικός καθαρισμός) ή βρίσκονται στο στάδιο των μελετών.

- Επέκταση και αντικατάσταση εσωτερικών και εξωτερικών δικτύων ύδρευσης των Δημοτικών Διαμερισμάτων του Δήμου για να επιλυθούν τα προβλήματα ποιότητας και επέκτασης των υδάτων καθώς και καταλληλότητας του δικτύου ύδρευσης σε σχέση με την προστασία της δημόσιας υγείας.

- Υδροδότηση του Δ. Ναυπάκτου, από τις πηγές της Άνω Μαμουλάδας και συμπληρωματική εξεύρεση νέων πηγών υδροδότησης των οικισμών με φυσική ροή, για την κατάργηση της άντλησης.
- Επέκταση και βελτίωση του οδικού δικτύου που συνδέει την έδρα του Δήμου με τα Δημοτικά Διαμερίσματα ιδίως της ορεινής περιοχής του Δήμου όπου υπάρχουν προβλήματα λόγω των άσχημων καιρικών συνθηκών που επικρατούν κυρίως κατά τους χειμερινούς μήνες, για να καταστεί ταχύτερη, ασφαλέστερη και οικονομικότερη η μετακίνηση των κατοίκων και να διευκολυνθούν οι παραγωγικές, εμπορικές και τουριστικές δραστηριότητες.
- Η αποπεράτωση όμως του έργου της παράκαμψης της Ναυπάκτου, αποτελεί το πλέον ανακουφιστικό έργο υποδομής για την περιοχή.
- Η αντικατάσταση όλων των εναέριων δικτύων (ΔΕΗ, ΟΤΕ) στο ιστορικό κέντρο της πόλης της Ναυπάκτου και μετατροπή τους σε υπόγεια, (έργο το οποίο εκτελείται).

3.3. ΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ

3.3.1. ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ

Ο Δήμος Ναυπάκτου έχει σχεδιάσει ή και εφαρμόσει μέτρα για βιώσιμες χρήσεις γης:

Α.1.	Πολιτειακός σχεδιασμός και εφαρμογές	ΝΑΙ/ ΟΧΙ
3.1.1.	Μείωση συντελεστή δόμησης.	ΝΑΙ
3.1.2.	Κανονιστικές ρυθμίσεις στον περαστικό δρόμο.	ΟΧΙ
3.1.3.	Καθορισμός παραγωγικών δραστηριοτήτων.	ΟΧΙ
3.1.4.	Αναπλάσεις.	ΝΑΙ
3.1.5.	Πεζοδρομήσεις.	ΝΑΙ
3.1.6.	Μέτρα για οχλούσες ή και ρυπαίνουσες επιχειρήσεις.	ΝΑΙ
3.1.7.	Κυκλοφοριακές ρυθμίσεις.	ΝΑΙ
3.1.8.	Δημιουργία κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων.	ΝΑΙ
3.1.9.	Βελτίωση της αισθητικής δημόσιων χώρων.	ΝΑΙ
3.1.10.	Δημιουργία νέων χώρων πρασίνου.	ΝΑΙ
3.1.11.	Βελτιώσεις σχολικών κτηρίων.	ΝΑΙ
3.1.12.	Ενημέρωση - ευαισθητοποίηση του κοινού.	ΝΑΙ

Συγκεκριμένα:

- Έχει προγραμματιστεί και βρίσκεται στο στάδιο της ανάθεσης η σύνταξη Χωροταξικής Μελέτης της περιοχής εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Ναυπάκτου για τον προγραμματισμό της ανάπτυξης της περιοχής.
- Υπάρχει εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο μόνον στην πόλη της Ναυπάκτου το οποίο όμως δεν έχει εφαρμοστεί πλήρως γι αυτό έχει προγραμματιστεί η αναθεώρηση και εφαρμογή του Παλαιού Σχεδίου Πόλης Ναυπάκτου και η επιβολή ειδικών όρων δόμησης και μορφολογικών περιορισμών, σε

συνδυασμό με σύνταξη προκαταρκτικής πρότασης ανάπλασης του ιστορικού κέντρου της πόλης.

- Έχουν πραγματοποιηθεί τμηματικές αναπλάσεις της παραλιακής ζώνης καθώς και τμηματικές πεζοδρομήσεις κατά οικισμό.
- Για την επίλυση του κυκλοφοριακού προβλήματος του θερινού μήνες στους παραλιακούς οικισμούς πραγματοποιήθηκαν διανοίξεις δρόμων κατά προτεραιότητα, σηματοδότηση και καθαρισμός κυκλοφοριακής ροής.
- Διαμορφώθηκαν πλατείες και κοινόχρηστοι χώροι σε 5 οικισμούς της περιφέρειας του Δήμου.
- Εκτελέστηκαν έργα επισκευών και αποπεράτωσης 7 σχολικών κτιρίων.
- Προγραμματίζεται η σύνταξη μελέτης και η εκτέλεση έργων αποκατάστασης τοπίου εγκαταλειμμένων λατομείων της περιοχής καθώς και άλλων φυσικών περιοχών που έχουν υποστεί επιβλαβείς ανθρώπινες παρεμβάσεις.

3.3.2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Τα μέτρα που ο Δήμος Ναυπάκτου έχει σχεδιάσει ή και εφαρμόσει για τη διατήρηση και την ανάδειξη της ιστορικής και πολιτιστικής του κληρονομιάς είναι:

3.2.	Ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά	ΝΑΙ/ΟΧΙ
3.2.1.	Ανάδειξη – προβολή ιστορικών μνημείων	ΝΑΙ
3.2.2.	Αποκατάσταση – αναβάθμιση του παραδοσιακού ιστού της πόλης.	ΝΑΙ
3.3.3.	Ανάδειξη άλλων στοιχείων ιστορικής – πολιτισμικής ταυτότητας.	ΝΑΙ
3.2.4.	Ενημέρωση – ευαισθητοποίηση του κοινού.	ΝΑΙ

Συγκεκριμένα:

- Ο ιστορικός πυρήνας της πόλης της Ναυπάκτου ως χαρακτηρισμένος ιστορικός τόπος και τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους προστατεύεται και από το ΥΠΠΟ με αποτέλεσμα να μην έχει καταστραφεί.

- Για την ανάδειξη των ιστορικών και πολιτιστικών μνημείων ο Δήμος Ναυπάκτου σχεδίασε και εκτελεί σε συνεργασία με το ΥΠΠΟ τα έργα αποκατάστασης τριών ιστορικών μνημείων της πόλης της Ναυπάκτου.
 1. αποκατάσταση βυζαντινού κάστρου
 2. αποκατάσταση οικίας Τζαβέλα και διαρρύθμισή της σε πολιτιστικό κέντρο
 3. αποκατάσταση Τζαμιού που βρίσκεται στο λιμάνι
 Και τα τρία αυτά έργα χρηματοδοτούνται από το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ).
- Προγραμματίζεται επίσης η αποκατάσταση του ανεμόμυλου που υπάρχει στο Γρίμποβο.
- Και τέλος το Πνευματικό κέντρο του Δήμου οργανώνει εκδηλώσεις μέσα στους ιστορικούς χώρους της πόλης αναδεικνύοντας την σημασία τους.

3.3.3 ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Τα βιώσιμα συστήματα μεταφορών που έχει σχεδιάσει ή/και εφαρμόσει ο Δήμος είναι:

Α.3.	Μεταφορές	ΝΑΙ/ΟΧΙ
3.3.1.	Χώροι στάθμευσης.	ΝΑΙ
3.3.2.	Δημοτική συγκοινωνία.	ΟΧΙ
3.3.3.	Χρήση οχημάτων μη ρυπογόνας τεχνολογίας.	ΝΑΙ
3.3.4.	Μέτρα αποθάρρυνσης χρήσης Ι.Χ. αυτοκινήτων.	ΝΑΙ
3.3.5.	Μέτρα προώθησης του ποδηλάτου.	ΝΑΙ
3.3.6.	Μέτρα για την κοινή χρήση Ι.Χ. – car sharing.	ΟΧΙ
3.3.7.	Ενημέρωση ευαισθητοποίηση του κοινού.	ΟΧΙ

Συγκεκριμένα:

- Η κυκλοφοριακή παράκαμψη της πόλης της Ναυπάκτου και η λειτουργία του δρόμου θα περιορίσει την διερχόμενη κίνηση των αυτοκινήτων και θα εξασφαλίσει την δυνατότητα ρύθμισης τόσο της κυκλοφορίας όσο και της στάθμευσης των οχημάτων.

- Ο Δήμος έχει επιλέξει χώρους στις εισόδους της πόλης της Ναυπάκτου, για την διαμόρφωσή τους σε χώρους στάθμευσης, δίνοντας την δυνατότητα και στους μόνιμους κατοίκους και τους επισκέπτες να σταθμεύσουν νόμιμα και χωρίς να ενοχλούν, σε μικρή απόσταση από το κεντρικό πυρήνα του οικισμού.
- Με τα έργα πεζοδρόμησης της παραλιακής ζώνης του Δήμου και τμημάτων του ιστορικού πυρήνα της Ναυπάκτου και την απαγόρευση της κυκλοφορίας των οχημάτων κυρίως κατά τους θερινούς μήνες αποθαρρύνεται η χρήση Ι.Χ. αυτοκινήτων και προωθείται το ποδήλατο σαν προσωρινό μέσο μεταφοράς.

3.3.4. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ

Τα μέτρα για τη βιώσιμη διαχείριση απορριμμάτων και υδάτινων πόρων που έχει σχεδιάσει ή και εφαρμόσει ο Δήμος είναι:

3.4.	Διαχείριση απορριμμάτων και υδάτινων πόρων	ΝΑΙ / ΟΧΙ
3.4.1.	Ασφαλή διάθεση στερεών αποβλήτων.	ΟΧΙ
3.4.2.	Ασφαλή διάθεση ή ανακύκλωση υγρών αποβλήτων.	ΝΑΙ
3.4.3.	Ανακύκλωση πρώτων υλών.	ΝΑΙ
3.4.4.	Επαναχρησιμοποίηση αποβλήτων.	ΝΑΙ
3.4.5.	Μείωση της παραγόμενης ποσότητας αποβλήτων.	ΟΧΙ
3.4.6.	Εμπλουτισμός υδάτινων πόρων.	ΝΑΙ
3.4.7.	Βελτίωση της ποιότητας πόσιμου νερού.	ΝΑΙ
3.4.8.	Αειφόρος αντιμετώπιση λειψυδρίας.	ΝΑΙ
3.4.9.	Μείωση κατανάλωσης πόσιμου νερού.	ΝΑΙ
3.4.10.	Βελτίωση της καθαριότητας των κοινοχρήστων χώρων.	ΝΑΙ
3.4.11.	Ενημέρωση-ευαισθητοποίηση του κοινού.	ΝΑΙ

Συγκεκριμένα:

- Για την ασφαλή διάθεση των απορριμμάτων έχει προγραμματισθεί και συντάσσεται η μελέτη Χώρου Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ) ο οποίος θα λειτουργήσει για την εξυπηρέτησης των όμορων Δήμων σε χώρο έκτασης 250 στρεμμάτων που έχει καθοριστεί για το σκοπό αυτό εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Ναυπάκτου.

- Η ασφαλή διάθεση των υγρών αποβλήτων έχει δρομολογηθεί με την μονάδα βιολογικού καθαρισμού και επεξεργασίας λυμάτων, η οποία βρίσκεται στην φάση της ολοκλήρωσης. Ο Δήμος έχει προγραμματίσει και την προσθήκη τριτοβάθμιας μονάδας επεξεργασίας λυμάτων στο έργο αυτό.
- Το πόσιμο νερό δεν επαρκεί ιδίως τους θερινούς μήνες και η αντιμετώπιση της λειψυδρίας θα ρυθμιστεί με το προγραμματιζόμενο έργο υδροδότησης του Δ. Ναυπάκτου, από τις πηγές της Άνω Μαμουλάδας, το οποίο χρηματοδοτείται από το ΕΠΤΑ. Με το ίδιο έργο προγραμματίζεται και η αντικατάσταση του κεντρικού αρδευτικού αγωγού του Δήμου Ναυπάκτου, ο οποίος είναι πεπαλαιωμένος.
- Έλεγχος της ποιότητας του πόσιμου ύδατος των Δημοτικών Διαμερισμάτων του Δήμου με μικροβιολογικές και χημικές αναλύσεις οι οποίες πραγματοποιούνται από ιδιωτική εταιρεία σε συνεργασία με εξειδικευμένα κρατικά εργαστήρια, το οποίο χρηματοδοτείται από Δημοτικούς πόρους.
- Η επιβολή μεγάλων προστίμων στις περιπτώσεις παρανομιών δημοτών και χρησιμοποίησης του πόσιμου νερού για άρδευση κήπων και καλλιεργειών προκάλεσε την μείωση της κατανάλωσης του πόσιμου νερού.
- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα διαχείρισης απορριμμάτων και υδάτινων πόρων ενέργειας πραγματοποιείται σε συνεργασία με την Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου και τους αρμόδιους φορείς, με ανακοινώσεις στα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

3.3.5. ΧΡΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Τα μέτρα για την ορθολογική χρήση και εξοικονόμηση ενέργειας που έχει σχεδιάσει ή και εφαρμόσει ο Δήμος είναι:

3.5.	Χρήση και εξοικονόμηση ενέργειας	ΝΑΙ / ΟΧΙ
3.5.1.	Προώθηση χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.	ΝΑΙ
3.5.2.	Εξοικονόμηση ενέργειας σε δημοτικά κτήρια.	ΝΑΙ
3.5.3.	Εξοικονόμηση ενέργειας στο δημοτικό φωτισμό.	ΝΑΙ
3.5.4.	Ίδρυση ενεργειακού κέντρου.	ΟΧΙ
3.5.5.	Βιοκλιματικός πολεοδομικός σχεδιασμός.	ΟΧΙ
3.5.6.	Οικολογική δόμηση δημοτικών κτηρίων.	ΟΧΙ
3.5.7.	Ενημέρωση – ευαισθητοποίηση του κοινού.	ΝΑΙ

- Για την εξοικονόμηση της ενέργειας στα δημοτικά κτήρια και το δημοτικό φωτισμό έγινε αντικατάσταση των φωτιστικών σωμάτων με άλλα χαμηλότερης κατανάλωσης.

3.3.6. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Τα μέτρα για την κοινωνική ανάπτυξη και τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής που έχει σχεδιάσει ή/και εφαρμόσει ο Δήμος είναι:

3.6.	Κοινωνική συνοχή και ανάπτυξη	ΝΑΙ / ΟΧΙ
3.6.1.	Καταπολέμηση της ανεργίας.	ΝΑΙ
3.6.2.	Καταπολέμηση κοινωνικού αποκλεισμού.	ΝΑΙ
3.6.3.	Καταπολέμηση εγκληματικότητας.	ΝΑΙ
3.6.4.	Δημιουργία παραγωγικής απασχόλησης.	ΝΑΙ
3.6.5.	Συγκράτηση του παραγωγικού πληθυσμού.	ΝΑΙ
3.6.6.	Παροχή στέγης – βελτίωση στεγαστικών συνθηκών.	ΝΑΙ
3.6.7.	Αρωγή ατόμων με ειδικές δαπάνες.	ΝΑΙ
3.6.8.	Βρεφονηπιακοί σταθμοί.	ΝΑΙ
3.6.9.	Κοινωνικός τουρισμός.	ΟΧΙ
3.6.10.	Κοινωνική ένταξη εθνικών – θρησκευτικών ομάδων.	ΝΑΙ
3.6.11.	Δημοτικά ιατρεία – προληπτική ιατρική.	ΝΑΙ
3.6.12.	Μέτρα για τη νεολαία.	ΝΑΙ
3.6.13.	Μέτρα για τους ηλικιωμένους.	ΟΧΙ
3.6.14.	Ενημέρωση – ευαισθητοποίηση του κοινού.	ΝΑΙ

Συγκεκριμένα:

- Καταπολέμηση της ανεργίας με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας τόσο μέσω του Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας (Ο.Ε.Υ.) του Δήμου όσο με την παροχή διευκολύνσεων και κινήτρων στις επιχειρήσεις. Με αυτόν τον τρόπο συγκρατείται και απασχολείται ο παραγωγικός πληθυσμός.
- Η καταπολέμηση της εγκληματικότητας επιτυγχάνεται έμμεσα με τη δημιουργική απασχόληση των δημοτών και ιδιαίτερα των νέων στους πολιτιστικούς συλλόγους και τα αθλητικά σωματεία της περιοχής.
- Στον τομέα της υγείας ο Δήμος έχει χρηματοδοτήσει την επισκευή των αγροτικών ιατρείων της περιοχής και σε συνεργασία με το Σύλλογο

Εθελοντών Αιμοδοτών διοργανώνει εκδηλώσεις για τη διάδοση της εθελοντικής αιμοδοσίας με κύριο σκοπό την εξασφάλιση επάρκειας αίματος στο Νομό.

- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα κοινωνικής πολιτικής πραγματοποιείται από το Δήμο σε συνεργασία με τους τοπικούς Συλλόγους μέσω του τοπικού τύπου, και με την οργάνωση σεμιναρίων και άλλων εκδηλώσεων.

3.3.7. ΑΠΟΦΥΓΗ, ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ

Τα μέτρα για τη βελτίωση της προστασίας των κατοίκων απέναντι σε έκτακτα γεγονότα που έχει σχεδιάσει ή και εφαρμόσει ο Δήμος είναι:

3.7.	Προστασία των κατοίκων από έκτακτα γεγονότα.	ΝΑΙ/ΟΧΙ
3.7.1.	Δημοτική αστυνομία.	ΟΧΙ
3.7.2.	Δημοτική δασοπροστασία.	ΟΧΙ
3.7.3.	Εθελοντικές ομάδες δασοπροστασίας.	ΝΑΙ
3.7.4.	Αντιπλημμυρική προστασία.	ΝΑΙ
3.7.5.	Αντισεισμική θωράκιση.	ΝΑΙ
3.7.6.	Ενημέρωση – ευαισθητοποίηση του κοινού.	ΝΑΙ

Συγκεκριμένα:

- Ο Δήμος ανέθεσε την εκπόνηση υδρολογικής μελέτης για την περιοχή των Διοικητικών ορίων στην οποία θα περιλαμβάνεται και η πρόταση διευθέτησης της κοίτης των χειμάρρων και εκτέλεσης αντιπλημμυρικών έργων.
- Κατά διαστήματα έχουν εκτελεστεί αντιπλημμυρικά έργα τα οποία όμως δεν είναι επαρκή.
- Δημιουργία τοπικών εθελοντικών ομάδων δασοπροστασίας σε συνεργασία με τον Σύλλογο Προστασίας Περιβάλλοντος «Επιβίωση» στις οποίες ο Δήμος παρέχει τον κατάλληλο εξοπλισμό για άμεση επέμβαση και κατάσβεση της πυρκαγιάς ενώ τα βυτιοφόρα οχήματα που διαθέτει μπορούν να χρησιμοποιηθούν τόσο στην μεταφορά όσο και στην άντληση νερού σε περίπτωση πλημμύρας.

- Η αντισεισμική θωράκιση των κτιρίων της περιοχής επιτυγχάνεται μέσω της εφαρμογής του Αντισεισμικού Κανονισμού ο οποίος επιβάλλεται από την ισχύουσα νομοθεσία και ελέγχεται από την Πολεοδομική Υπηρεσία του Δήμου.
- Η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση του κοινού πραγματοποιείται μέσω του τοπικού τύπου σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς.

3.3.8. Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Α/α	Τίτλος Προγράμματος	Σύντομη Περιγραφή	Αυτοχρηματοδοτούμενο	Χρηματοδοτούμενο από τρίτους
1.	ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΔΗΜΟΥ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ (ΕΑΠΤΑ-2)	Κατασκευή έργου Βιολογικού Καθαρισμού και Επεξεργασίας Λυμάτων Δήμου Ναυπάκτου. Το έργο βρίσκεται στη φάση αποπεράτωσης.		X
2.	ΠΡΟΣΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ (ΤΚΣΑΣΕ)	Προσθήκη αιθουσών 5 ^{ου} δημοτικού σχολείου Ναυπάκτου – Αποκατάσταση ζημιών ΤΕΛ Ναυπάκτου – Αγορά οικοπέδου στην Ναύπακτο – Διαμόρφωση νηπιαγωγείου Ναυπάκτου – Αποπεράτωση 5 ^{ου} Δημοτικού σχολείου Ναυπάκτου – Αποπεράτωση ΤΕΛ Ναυπάκτου – Κατασκευή WC 2 ^{ου} Γυμνασίου – Λυκείου Ναυπάκτου.	X	
3.	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΣΤΡΟΥ (ΠΕΠ)	Έργα επισκευών και συντήρησης του Βυζαντινού Κάστρου της Ναυπάκτου τα οποία επιβλέπονται από το ΥΠΠΟ.		X

4.	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΖΑΜΙΟΥ ΣΤΟ ΛΙΜΑΝΙ ΤΗΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ (ΠΕΠ.)	Εργα αποκατάστασης του αρχαιολογικού μνημείου του Τζαμιού που βρίσκεται στο λιμάνι της Ναυπάκτου, τα οποία επιβλέπονται από το ΥΠΠΟ.		X
5.	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΟΙΚΙΑΣ ΤΖΑΒΕΛΑ ΠΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ ΓΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ (ΠΕΠ).	Εργα αποκατάστασης του διατηρητέου κτιρίου οικίας Τζαβέλα και διαρρύθμισής του σε χώρο Πολιτιστικού Κέντρου, τα οποία επιβλέπονται από το ΥΠΠΟ.		X
6.	ΠΑΡΑΚΑΜΨΗ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ (ΠΕΠ).	Κατασκευάζεται επαρχιακή οδός παράκαμψης της Ναυπάκτου. Το έργο επιβλέπεται από το ΥΠΕΧΩΔΕ και δεν έχει αποπερατωθεί.		X
7.	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΦΕΡΟΥΣΑΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΓΕΦΥΡΑΣ ΜΠΑΝΙΑ (ΣΑΝΑ 1)	Εργασίες συντήρησης και ενίσχυσης του φέροντος οργανισμού της γέφυρας Μπανιά και αρχιτεκτονικής διαμόρφωσης του περιβάλλοντος χώρου της.		X
8.	ΜΕΛΕΤΗ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑΣ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΧΥΤΑ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ (ΣΑΝΑ 1)	Σύνταξη των προβλεπόμενων μελετών για την έγκριση της Χωροθέτησης του ΧΥΤΑ.		X
9.	ΑΝΤΙΠΛΗΜ-ΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ ΣΕ ΠΟΤΑΜΟΥΣ ΚΑΙ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥΣ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ (ΥΠΕΧΩΔΕ)	Τμηματικά έργα διεύθετης χειμάρρων προϋπολογισμού 130.000.000 εκ.		X

10.	ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΑΣΤΡΟΥ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ (INTERREG)	Σύνταξη μελέτης ανάπλασης της περιοχής που περιβάλλει το Κάστρο της Ναυπάκτου με σκοπό την προστασία και ανάδειξή του.		X
11.	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΛΑΚΟΣΤΡΩΣΕΙΣ ΣΕ ΣΥΝΟΙΚΙΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ {Δ. ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ}	Κατασκευάζονται με συγκεκριμένες προδιαγραφές έργα επιστρώσεων και χώρων πρασίνου στις συνοικίες της πόλης.	X	X
12.	ΔΙΑΝΟΙΞΕΙΣ – ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΔΡΟΜΩΝ Δ.Δ. (Δ. ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ)	Εργασίες διανοίξεων, διαμορφώσεων και συντήρησης δρόμων των Δημοτικών Διαμερισμάτων Ναυπάκτου.	X	
13.	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΜΗΜΑΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΑΣ Δ. ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ (Δ. ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ)	Κατασκευάζονται κατά προτεραιότητα στους οικισμούς με ιδιαίτερα προβλήματα οι διανοίξεις και διαμορφώσεις του οδικού δικτύου.	X	X
14.	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΑΣΤΙΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ (Δ. ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ)	Οι κοινόχρηστοι χώροι εξοπλίζονται με καθιστικούς πάγκους φωτιστικά και λοιπό εξοπλισμό, ώστε να είναι εύχαροι, χρηστικοί και καθαροί.	X	X

3.4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ

Παρατηρούμε ότι ο Δήμος Ναυπάκτου παρά τη σημαντική οικονομική βοήθεια που έχει λάβει από το Κεντρικό Κράτος καθώς και από Ευρωπαϊκά Προγράμματα δεν έχει ολοκληρώσει τα έργα που θεωρούνται για τον τόπο υψίστης σημασίας.

Μολονότι έχει αντιληφθεί ποιές είναι οι αδυναμίες του, οι προσπάθειες που έχει κάνει (εκπόνηση μελετών, πολιτικές ανάπτυξης) δεν αρκούν. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να εντείνει τις προσπάθειες του έτσι ώστε τα έργα που θα ανακουφίσουν τον τόπο να έχουν τον πρώτο λόγο.

Σύμφωνα με τα παραπάνω ο Δήμος Ναυπάκτου θα πρέπει να προχωρήσει στην πραγματοποίηση των εξής έργων:

- Θα πρέπει έγκαιρα να αντιμετωπίσει το θέμα της υδροδότησης, ένα πρόβλημα που εξαιτίας τις έλλειψης τεχνικών υποδομών στον τομέα της ύδρευσης, αντιμετωπίζει σοβαρό πρόβλημα ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες.
- Οι φορείς οι οποίοι είναι αρμόδιοι για την οδική παράκαμψη της Ναυπάκτου θα πρέπει να δραστηριοποιηθούν έτσι ώστε το έργο αυτό των 12,5χλμ. που έχει λάβει χώρα από το 1985 και έχουν κατασκευαστεί μόνο 2,5χλμ. να αποπερατωθεί. Διότι θεωρείται ένα σημαντικό έργο για την πόλη της Ναυπάκτου γιατί θα επιφέρει την ομαλή κυκλοφορία στο κέντρο της πόλης, τη διευκόλυνση της κυκλοφορίας των πεζών και την μείωση της ηχορύπανσης και της μόλυνσης του περιβάλλοντος.
- Θα πρέπει να προβεί στην εκπόνηση μελέτης όσον αφορά τη διαχείριση των απορριμμάτων. Δηλαδή θα πρέπει να αναπτύξει προγράμματα που θα αποβλέπουν στη μείωση της παραγόμενης ποσότητας απορριμμάτων, ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησης ασφαλούς διάθεσης στερεών αποβλήτων.
- Εν όψει της ζεύξης Ρίου-Αντιρρίου οι δυνατότητες της πόλης και της ευρύτερης περιοχής για τουριστική ανάπτυξη είναι μεγάλες, δεδομένου ότι η Ναύπακτος μπορεί να ενταχθεί σε κυβερνητικά προγράμματα τουριστικής ανάπτυξης του άξονα Δελφών-Γαλαξιδίου-Ναυπάκτου-Πάτρας. Για να επέλθει όμως μια αειφόρος ανάπτυξη θα πρέπει κατ' αρχήν να προχωρήσει στη βελτιώσει των υπηρεσιών με στελέχωση εξειδικευμένου προσωπικού

τουριστικών γραφείων, να προχωρήσει στην αξιοποίηση και ανάδειξη των βυζαντινών και κλασικών αρχαιοτήτων όπως εκκλησίες και αρχαιολογικά ευρήματα, να αξιοποιήσει τα ημιορεινά χωριά της περιοχής γύρο από τη Ναύπακτο κατασκευάζοντας ειδικά μονοπάτια σε δύσβατες περιοχές.

Όλα αυτά σε συνδυασμό με την ανακατασκευή, βελτίωση και συντήρηση του ήδη υπάρχοντος οδικού δικτύου είναι προϋποθέσεις ικανές να κάνουν την περιοχή της Ναυπάκτου μια από τις καλύτερες και σωστά αναπτυγμένη πόλη της χώρας μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ
ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΤΟ
ΔΗΜΟ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ

4.1.ΜΟΡΦΕΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ

Η σημαντικότερη μορφή έκφρασης περιφερειακών ανισοτήτων στο Δήμο Ναυπάκτου είναι η ανεργία. Η ανεργία επικεντρώνεται κυρίως σε νεαρά άτομα είτε αυτά είναι ειδικευμένα (πανεπιστημιακής εκπαίδευσης) είτε ανειδίκευτα (βασική εκπαίδευση).

Μολονότι ο Δήμος έχει αντιληφθεί την αδυναμία του αυτή, οι λύσεις που επιζητά για την μείωση του αριθμού των ανέργων και αύξησης της απασχόλησης είναι ευκαιριακές, με αποτέλεσμα τα νεαρά σε ηλικία άτομα να αναγκάζονται να βρίσκουν άλλες λύσεις.

Απόρροια της ανεργίας είναι η εσωτερική μετανάστευση, μια μορφή έκφρασης περιφερειακών ανισοτήτων αρκετά διαδεδομένη στη χώρα μας. Που έχει ως αποτέλεσμα τα νέα άτομα που μπορούν να επιφέρουν την ανάπτυξη στον τόπο, να δημιουργήσουν νέες τάσεις στον τρόπο ζωής και διαβίωσης να μην υπάρχουν και ο τόπος να αποτελείται κατά το μεγαλύτερο ποσοστό του από ηλικιωμένους ανθρώπους. Αυτό μπορούμε να το δούμε μελετώντας την σταδιακή αύξηση του πληθυσμού στο Δήμο η οποία είναι πάρα πολύ μικρή.

Ένα χαρακτηριστικό όλων των επαρχιακών πόλεων και συγκεκριμένα του Δήμου Ναυπάκτου είναι το μεγάλο ποσοστό επιτυχίας των παιδιών στις εισαγωγικές εξετάσεις για την είσοδο τους στα πανεπιστήμια, αποτελώντας ένα σημαντικό κίνητρο φυγής των νέων από αρκετά μικρή ηλικία, που συνήθως το ποσοστό επιστροφής από το σύνολο αυτών των ανθρώπων είναι αρκετά μικρό.

Ένα άλλο στοιχείο που δημιουργεί περιφερειακές ανισότητες στο Δήμο της Ναυπάκτου είναι, ότι οι μορφές των επιχειρήσεων είναι ως επί το πλείστον οικογενειακού τύπου. Με αποτέλεσμα η διαδοχή στις επιχειρήσεις να γίνεται από γενιά σε γενιά χωρίς να έχουν τη δυνατότητα να εισχωρήσουν σε αυτές άλλα άτομα.

Τέλος μια άλλη μορφή περιφερειακών ανισοτήτων επιφέρουν οι πελατειακές σχέσεις μεταξύ των υπευθύνων στα διάφορα αναπτυξιακά προγράμματα που υποστηρίζονται και από τα ΜΜΕ, ώστε δημιουργούνται θέσεις εργασίας για ένα ορισμένο φάσμα ανθρώπων, χωρίς δηλαδή να υπάρχει αξιοκρατικό σύστημα εύρεσης εργασίας για όλους.

4.2. ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ Ο ΔΗΜΟΣ ΛΟΓΩ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ

Σοβαρά προβλήματα υπάρχουν στην κατασκευή, επίβλεψη και τον έλεγχο των τεχνικών έργων. Σε όλες τις κατηγορίες έργων που εξετάστηκαν (συγκοινωνιακά, ύδρευση, αποχέτευση, αρδευτικά/εγγειοβελτιωτικά, εκπαίδευση), παρουσιάστηκαν τα εξής:

- καθυστερήσεις έργων και μεγάλη ζημία από τις αναθεωρήσεις τιμών,
- ανεπαρκής επίβλεψη, λόγω έλλειψης προσωπικού και τεχνικής υποδομής (π.χ. εργαστήρια ελέγχου δομικών υλικών), με αποτέλεσμα την κακή ποιότητα των έργων,
- τυπικοί έλεγχοι και διαδικασίες παραλαβής έργων από τους υπεύθυνους φορείς (πολλές φορές παραλαμβάνονται έργα χωρίς αυτοψία, ή γίνεται η παραλαβή αρκετά χρόνια μετά την παράδοση του έργου,
- απαράδεκτο σύστημα διαγωνισμών με σοβαρές αδυναμίες: η νομοθεσία δημοπρατήσεων επιτρέπει απεριόριστες εκπτώσεις επί των τιμών από τους εργολάβους με αποτέλεσμα αμφίβολης ποιότητας έργα, όταν συχνά έχουμε προσφορές με μεγάλες εκπτώσεις, 40-50%. Άλλοτε πάλι παρατηρείται προσυμφωνία των εργολάβων πριν από τη δημοπρασία με αποτέλεσμα αυτή να μην έχει νόημα ειδικά για τα μεγάλα έργα όπου απαιτούνται πτυχία υψηλών βαθμών.

Όσον αφορά τη λογιστική διαχείριση των προγραμμάτων, παρατηρούνται γραφειοκρατικές διαδικασίες και ως εκ τούτου σημαντικές καθυστερήσεις στην υλοποίηση των έργων. Οι λογαριασμοί των έργων των ΟΤΑ συντάσσονται από την ΤΥΔΚ, αφού εγκριθούν οι πιστώσεις από τα κοινοτικά συμβούλια. Στη συνέχεια αποστέλλονται μαζί με το κοινοτικό ένταλμα στο Νομαρχιακό Ταμείο και ακολουθείται μια σειρά διαδικασιών αρκετά χρονοβόρων.

4.3 ΟΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΜΒΛΥΝΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥΣ

Οι προσπάθειες του Δήμου για την άμβλυνση των προβλημάτων που προκαλούν οι περιφερειακές ανισότητες εστιάζονται κυρίως στην άμβλυνση της ανεργίας και συνεπώς και της μετανάστευσης. Ήδη με τα διάφορα έργα, που τα περισσότερα βρίσκονται σε εξέλιξη, έχουν απασχοληθεί αρκετοί κάτοικοι του Δήμου. Για το σκοπό αυτό ο Δήμος έχει αρχίσει και την αποπεράτωση δύο σημαντικών έργων, τα οποία θα συμβάλουν σημαντικά σε αυτό τον σκοπό.

1. Το «Μακαρονοποιείο», πρώην εργοστάσιο ζυμαρικών ιδιοκτησίας Παναγιωτίδη, που έχει απαλλοτριωθεί

2. εί και βρίσκεται επί της οδού Αγέλαου, σε άμεση επαφή με το Δημαρχείο και τη Δημοτική Βιβλιοθήκη, αλλά και τα υπολείμματα των τειχών της πόλης. Είναι ένα τριώροφο κτίριο συνολικής επιφάνειας 600.00μ² που διατηρείται μόνον κατά τους πέτρινους φέροντες τοίχους του.

Το κτίριο αποκαθίσταται και διαρρυθμίζεται για να λειτουργήσει ως **Κέντρο Νεότητας – Εναλλακτικό Καφενείο**.

Το κέντρο νεότητας θα απευθύνεται στους νέους , και θα περιλαμβάνει:

- Τμήμα ενημέρωσης επί θεμάτων απασχόλησης και επαγγελματικού προσανατολισμού
- Τμήμα ενημέρωσης και επιμόρφωσης επί θεμάτων ναρκωτικών
- Τμήμα πληροφόρησης επί θεμάτων διαδικτύων με δυνατότητα δωρεάν πρόσβασης σ' αυτά (internet).
- Τμήμα βιβλιοθήκης και επιμορφωτικών δραστηριοτήτων.
- Τμήμα καφενείων και επιτραπέζιων παιχνιδιών.

3. Η «Οικοκυρική Σχολή», κτίριο πρώην ιδιοκτησίας Κοζώνη, όπου λειτουργούσε η Οικοκυρική Σχολή, και ανήκει σήμερα στο Δήμο Ναυπάκτου και βρίσκεται επί της οδού Κοζώνη. Η οικοκυρική σχολή, είναι διώροφο κτίριο συνολικής επιφάνειας 400.00μ² που διατηρείται σε καλή κατάσταση. Το κτίριο επισκευάζεται και διαρρυθμίζεται για να λειτουργήσει ως «Πρότυπη Σχολή Εκπαίδευσης Τεχνιτών Επεξεργασίας και Τοποθέτησης Πέτρας και Καλλιτεχνων

Λιθοξόων». Στην σχολή θα εκπαιδεύονται κατά προτεραιότητα κάτοικοι του Δ. Ναυπάκτου, καθώς και αλλοδαποί που έχουν εγκατασταθεί στο Δήμο, οι οποίοι θα απασχολούνται στα έργα ανάπλασης κοινοχρήστων χώρων και συντήρησης, αποκατάστασης παραδοσιακών κτιρίων, που θα εκτελούνται από την τεχνική υπηρεσία του Δήμου.

4. Η ανάπλαση του ιστορικού κέντρου της Ναυπάκτου. Στόχος του οποίου είναι:
 - Η διατήρηση - αποκατάσταση και ανάδειξη της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής.
 - Η βελτίωση και αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος για την δημιουργία ανθρώπινου οικισμού, βιώσιμου και προσανατολισμένου στην ικανοποίηση των βασικών αναγκών των κατοίκων του, με ευαισθησία απέναντι σ' αυτούς και κυρίως τους νέους.
 - Η ενσωμάτωση στην ζωή και λειτουργία του οικισμού των εγκαταλελειμμένων ειδικών κτιρίων με την αποκατάσταση και αλλαγή της χρήσης τους, και η παράλληλη παροχή ευκαιριών για εξειδικευμένη εκπαίδευση και παραγωγική απασχόληση.

Το έργο αποτελεί μέρος των δραστηριοτήτων α) προώθηση της ιστορικής και πολιτιστικής συνέχειας β) ενθάρρυνση της ευρείας πολιτικής συμμετοχής σε όλες τις πολιτιστικές δραστηριότητες και της ολοκλήρωσης της ανάπτυξης μέσω στόχων διατήρησης και αποκατάστασης, για την βιώσιμη ανάπτυξη των οικισμών μέσα σε ένα αστικοποιούμενο κόσμο. Παράλληλα συνδυάζει δραστηριότητες βελτίωσης της αστικής οικονομίας με την παροχή ευκαιριών για εκπαίδευση – κατάρτιση και παραγωγική απασχόληση των νέων και των αλλοδαπών – δραστηριότητες ενημέρωσης των νέων για την ευκολότερη κοινωνική τους ένταξη και ανάπτυξη των ικανοτήτων τους και προετοιμασίας τους να αναλάβουν υπεύθυνο ρόλο στην ανάπτυξη ανθρώπινων και βιώσιμων οικισμών.

Παρατηρούμε ότι ο Δήμος προσπαθεί να αμβλύνει τα προβλήματα που παρουσιάζονται στην περιοχή του (π.χ. ανεργία, μετανάστευση κ.α.) δημιουργώντας τομείς απασχόλησης και ψυχαγωγίας, οι λύσεις όμως που δίνει είναι περιορισμένες. Στον τομέα της απασχόλησης οι θέσεις εργασίας που δημιουργούνται στους διάφορους τομείς είναι περιστασιακές. Διότι μόλις τελειώσουν τα έργα που βρίσκονται υπό κατασκευή όπως για παράδειγμα η ζεύξη Ρίου – Αντιρρίου, οι τώρα απασχολούμενοι θα μείνουν και πάλι άνεργοι. Αυτός

είναι ένας από τους πιο βασικούς λόγους που οδηγεί τους νέους ανθρώπους στην μετανάστευση αναζητώντας καλύτερες συνθήκες εργασίας.

4.4 Η ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Από την πλευρά του κεντρικού σχεδιασμού, είναι αμφίβολο αν εξυπηρετούνται πράγματι στόχοι εξισορρόπησης των περιφερειακών ανισοτήτων. Η ύπαρξη κεντρικού ελέγχου δε σημαίνει αυτόματα και την ύπαρξη μιας κεντρικά ελεγχόμενης περιφερειακής πολιτικής που ανακατανέμει την ανάπτυξη και τις επενδύσεις προς όφελος των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών. Οι ενδείξεις που έχουμε από αυτό το σχήμα προγραμματισμού, αλλά και τα λοιπά μέτρα πολιτικής, συγκλίνουν προς το να θεωρήσουμε ότι μια τέτοια πολιτική είναι μάλλον απύσαστα.

Πρώτον, γιατί το αν υπάρχει ανακατανομή μέσω των δημοσίων επενδύσεων προς όφελος των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών είναι δύσκολο να ελεγχθεί. Το προβλεπόμενο εθνικό πρότυπο κατανομής του ΠΔΕ δεν υλοποιήθηκε. Και αυτό σημαίνει όχι μόνο αδυναμία αξιολόγησης αυτού του εργαλείου πολιτικής ως προς τους σχεδιαζόμενους στόχους (αν πράγματι αφορούσε εξισορρόπηση), αλλά και έλλειψη διαφάνειας που υποδεικνύει την έλλειψη πρόθεσης συστηματικού σχεδιασμού της πολιτικής που ασκείται μέσω του ΠΔΕ.

Δεύτερον, γιατί ένα άλλο κλασικό εργαλείο ανακατανομής, η πολιτική κινήτρων περιφερειακής ανάπτυξης που συνεχίζει αναμορφωμένη να ασκείται παράλληλα (Ν. 1262/82), δε φαίνεται να λειτουργεί προς την κατεύθυνση της αποκέντρωσης επενδύσεων στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές (λόγω της έλλειψης νέων επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα και της απουσίας τάσεων αποκέντρωσης παραγωγικών επενδύσεων). Από την άλλη πλευρά, η πολιτική αυτή δεν προσαρμόστηκε ώστε να εξυπηρετεί τις νέες τοπικές πολιτικές. Αν και η αναμόρφωση συμπεριέλαβε την ένταξη των επενδύσεων των κοινωνικών φορέων και των ΟΤΑ, οι αποφάσεις έγκρισης των επενδύσεων ελέγχονται κεντρικά από το δημόσιο τομέα και, έτσι, δεν υπάρχει η ευελιξία να χρησιμοποιήσει αυτό το εργαλείο πολιτικής από την αυτοδιοίκηση στα πλαίσια των νέων πολιτικών τοπικής ανάπτυξης.

Τρίτον, γιατί στα εθνικά αναπτυξιακά προγράμματα της περιόδου δε διατυπώνεται ρητά η προτεραιότητα μιας κεντρικής περιφερειακής πολιτικής που θα αναλαμβάνει συντονισμένα την ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη και την αποκέντρωση επενδύσεων στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές. Η ανάπτυξη μάλλον αναμένεται ότι θα προκύψει ισόρροπη, παρά σχεδιάζεται ώστε να είναι έτσι. Η έμφαση βρίσκεται στην αποκέντρωση και τη δραστηριοποίηση της αυτοδιοίκησης μέσω του συστήματος δημοκρατικού προγραμματισμού και η βασική αρχή για την

αυτοδύναμη τοπική ανάπτυξη είναι «η μη μεταφορά πλεονάσματος από περιοχή σε περιοχή». Οι περιφέρειες αφήνονται τελικά να επιβιώσουν στηριγμένες στις εσωτερικές τους δυνάμεις.

Έχοντας υπόψη μας αυτά η πρώτη μας εκτίμηση είναι ότι όλα θα κριθούν, από τη μια πλευρά, από τη δυναμική των τοπικών πολιτικών και τη στρατηγική που θα αναπτύξουν σε σχέση με το ζήτημα των τοπικών ιδιαιτεροτήτων και, από την άλλη, από την ικανότητα του κεντρικού κράτους να αποκεντρώσει πραγματικές εξουσίες, στις περιφέρειες και στην αυτοδιοίκηση.

4.5. Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ Η ΕΝ ΛΟΓΩ ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ

Παρά τη σημαντική βελτίωση που επήλθε με την κατάργηση του ελέγχου σκοπιμότητας από το Κράτος προς τους ΟΤΑ, παραμένει ωστόσο έντονα παρεμβατική η συμπεριφορά του Κράτους στα εσωτερικά πράγματα αυτών.

Ακριβώς, δε, διότι ο έλεγχος νομιμότητας, ο οποίος κατ' ουσίαν είναι ακυρωτικός και ασκείται, παράλληλα βέβαια με εκείνον μέσω των δικαστηρίων, από την Επιτροπή του άρθρου 18 του Ν. 2218/1994, συχνά στην πράξη υπερβαίνει τα όρια του ελέγχου νομιμότητας και επιχειρείται να ασκηθεί έλεγχος σκοπιμότητας, δηλαδή της ουσιαστικής ορθότητας ή του επωφελούς χαρακτήρα αποφάσεων των ΟΤΑ.

Το ζήτημα είναι ότι, παρά την συνταγματική επιταγή για την διοικητική αυτοτέλεια της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αλλά και τις ρυθμίσεις του κοινού νομοθέτη για την κατάργηση του ελέγχου σκοπιμότητας, η Τοπική Αυτοδιοίκηση τελεί υπό τη συνεχή παρακολούθηση της Κεντρικής Διοίκησης, με αποτέλεσμα να αναιρείται επί της ουσίας η αυτοτέλεια και η αυτοδυναμία της.

Αλλά ο έλεγχος της Κεντρικής Διοίκησης δεν περιορίζεται μόνο στους οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Επεκτείνεται όχι μόνο στα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ), τα οποία λειτουργούν με τις διατάξεις του διοικητικού δικαίου, αλλά και στα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου (ΝΠΙΔ), τα οποία δεν εντάσσονται στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

Η λειτουργία των συλλογικών οργάνων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι Τοπικές Ενώσεις Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας (ΤΕΔΚ), αν και νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, δεν διαφεύγουν του ελέγχου της Δημόσιας Διοίκησης.

Η μέχρι σήμερα λειτουργία τόσο των ΤΕΔΚ όσο και της ΚΕΔΚΕ χαρακτηρίζεται από διαρκεί έλεγχο από την Κεντρική διοίκηση, ο οποίος έλεγχος στην ουσία αιρεί την αυτοτέλεια των νομικών προσώπων και εμποδίζει την λειτουργίας τους.

Η λειτουργία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης εγκλωβίζεται, όχι μόνο από τις νομοθετικές ρυθμίσεις, αλλά και από τις εντολές και γενικότερες κατευθύνσεις της Κεντρικής Διοίκησης, οι οποίες παρέχονται με την μορφή εγκυκλίων και οι οποίες, όπως είναι γνωστό, δεν είναι δυνατόν να δημιουργήσουν ή να καταργήσουν κανόνα δικαίου, αλλά οι οποίες «στα πλαίσια της χρηστής διοίκησης» ουσιαστικά

ανακόπτουν την πρωτοβουλία της Τοπικής Διοίκησης, αν και σε πολλές περιπτώσεις υπερβαίνουν το νόμο.

Όσον αφορά τη στελέχωση των υπηρεσιών των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, πέρα από το καθεστώς του Ν. 2190/1994, το οποίο ισχύει και για την Τοπική Αυτοδιοίκηση, ισχύει η Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου με αριθμό 55/1998 για την αναστολή της πρόσληψης προσωπικού από τους ΟΤΑ, η οποία είναι δυνατόν κατ' εξαίρεση να ενεργείται από έγκριση διυπουργικής επιτροπής ακριβώς όπως συμβαίνει και για το δημόσιο, ενώ η απασχόληση του προσωπικού από τις επιχειρήσεις των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, δηλαδή ακόμη και για νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, σύμφωνα με την ίδια Πράξη, πραγματοποιείται, ομοίως, μετά από έγκριση από το Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας.

Του ελέγχου των ενεργειών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν διαφεύγουν και αποφάσεις, οι οποίες έχουν σχέση με την διενέργεια προμηθειών των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αλλά και την εκτέλεση των έργων τους. Με τις διατάξεις των διατάξεων και ειδικότερα της ΥΑ 11389 και του Ν. 2229/1994 και του Π. Δ. 171/87, αποφάσεις των Οργάνων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης που αφορούν τις ανωτέρω ενέργειες εγκρίνονται από υπηρεσίες της Κεντρικής Διοίκησης.

Κατόπιν αυτών, το ερώτημα που γεννάται είναι, για «ποια αυτοτέλεια» των ΟΤΑ ως πολιτικο - διοικητικών οργανισμών, η οποία κατοχυρώνεται από το ισχύον Σύνταγμα, είναι δυνατόν να γίνεται λόγος, αφού αυτό που ουσιαστικά συμβαίνει είναι ο σφικτός εναγκαλισμός όλων των χώρων δράσης τους.¹

Και στην περίπτωση του Δήμου Ναυπάκτου ο έλεγχος που ασκείται από την πλευρά του κράτους είναι ασφυκτικός και πολύπλευρος. Διότι ο Δήμος δεν είναι αρκετά δυνατός να στηριχτεί στους δικούς του πόρους για να υλοποιήσει τις ανάγκες του γιατί αυτοί είναι πολύ μικροί, έτσι αναγκάζεται να επιζητά βοήθεια από το κεντρικό κράτος. Αυτή η συνεργασία μεταξύ Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Κεντρικού Κράτους έχει ως αποτέλεσμα η Τοπική Αυτοδιοίκηση να ελέγχεται από το κράτος. Έτσι αυτό γνωρίζει ποια έργα θέλει να κάνει, πόσο κοστίζουν αυτά και πόσο χρονικό διάστημα απαιτείται για την υλοποίησή τους με αποτέλεσμα το κράτος είναι αυτό που τις περισσότερες φορές αποφασίζει εάν και πρέπει να υλοποιηθούν τα έργα, ανεξάρτητα από τη σημασία που μπορεί να έχουν για την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

• ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Το βασικό συμπέρασμα που απορρέει από την παραπάνω μελέτη είναι ότι αν και η τοπική αυτοδιοίκηση έχει κάνει μικρά βήματα προόδου, έχει καταφέρει να παίρνει προγράμματα, επιχορηγήσεις και να αναπτύσσει πρωτοβουλίες δεν είναι ακόμα αρκετά δυνατή ώστε να αντεπεξέλθει σε ένα τόσο μεγάλο έργο, που είναι η άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων, διότι οι τοπικές πολιτικές αδυνατούν από μόνος τους να χειριστούν ένα τόσο σημαντικό πρόβλημα και αυτό γιατί εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το κεντρικό κράτος.

Το βασικό πρόβλημα όμως είναι ότι η πολυδιάσπαση των προσπαθειών και ο ανταγωνισμός μεταξύ των περιοχών δημιουργούν τάσεις για μεγαλύτερη ανισότητα. Στο βαθμό μάλιστα που οι «αντίπαλοι» σ' αυτή την κούρσα του ανταγωνισμού ξεκινούν από ήδη άνισες θέσεις, οι «πλούσιες» περιοχές φαίνεται να έχουν περισσότερες δυνατότητες να γίνουν πλουσιότερες και οι «φτωχές» φτωχότερες.

Στην κριτική των τοπικών πολιτικών, πέρα από το πρόβλημα του ανταγωνισμού και της αδυναμίας αντιμετώπισης των περιφερειακών ανισοτήτων, θα πρέπει να προστεθούν δύο ακόμα επιχειρήματα. Πρώτον, ότι η τοπική «ενδογενής» ανάπτυξη την οποία προβάλλουν ως βασικό στόχο αποτελεί σε μεγάλο βαθμό έναν βολικό μύθο καθώς τα πετυχημένα παραδείγματα είναι σχετικά περιορισμένα και δεν αναπαράγουν σε κάθε περίπτωση. Δεύτερον, ότι οι τοπικές πολιτικές δε συνδυάζονται με κοινωνικές πολιτικές στο τοπικό επίπεδο. Δεν είναι πλέον κατάλληλες για να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της υποχώρησης των κοινωνικών πολιτικών και δεν μπορούν να υποκαταστήσουν τη λειτουργία του κράτους πρόνοιας, ακόμα και όταν δοκιμάζουν πολιτικές με κοινωνικό περιεχόμενο και στόχους.

Το ζητούμενο λοιπόν, σε κάθε περίπτωση, είναι η λειτουργία κάποιων μηχανισμών ρύθμισης, οι οποίοι να εξασφαλίζουν τα πλεονεκτήματα των τοπικών πολιτικών αλλά και την προσέγγιση του προβλήματος των περιφερειακών ανισοτήτων. Καταλήγουμε λοιπόν στην παρακάτω άποψη:

Την ανάγκη διατήρησης μιας κεντρικής πολιτικής που θα εξασφαλίσει τη ρύθμιση των περιφερειακών ανισοτήτων. Θα πρέπει όμως να αναδειχτούν νέοι τρόποι κεντρικών ρυθμίσεων περισσότερο προσαρμοσμένοι στη σημερινή συγκυρία

ανασύνταξης των κρατικών πολιτικών και υποχώρησης του παλαιότερου μοντέλου περιφερειακής πολιτικής.

Από την μελέτη μας προέκυψαν επίσης αρκετές διαπιστώσεις ως προς τον τρόπο λειτουργίας του ελληνικού κράτους, της αδυναμίες του αλλά και της παραλήψεις του, σημαντικές κατά τη γνώμη μας για την σωστή ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας καθώς και για την άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων, οι οποίες είναι οι εξής:

α) Το τοπικά συγκροτημένο κράτος, με βασικό πυρήνα την νομαρχιακή διοίκηση, αναπαράγει την διάρθρωση του κεντρικού κράτους (Όργανισμοί, ΝΠΔΔ κ.λ.π.), και δεν προσαρμόζεται στις εξειδικευμένες τοπικές ανάγκες, όπως αυτές διαμορφώνονται ανάλογα με τη χωρική εξειδίκευση του κοινωνικού καταμερισμού της εργασίας.

β) Διαπιστώνεται έλλειψη συντονισμού, κενά και επικαλύψεις αρμοδιοτήτων μεταξύ των τοπικών θεσμών και του κεντρικού κράτους, μεταξύ της νομαρχιακής διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης, αλλά και μεταξύ και των ίδιων των υπηρεσιών της νομαρχιακής και διανομαρχιακής διοίκησης.

Η έλλειψη, ιεράρχησης αρμοδιοτήτων από τους θεσμούς του τοπικού κράτους επιφέρει σημαντικές δυσλειτουργίες στο πλαίσιο ελέγχου. Με αποτέλεσμα σημαντικές πρωτεύουσες αρμοδιότητες (όπως έλεγχος ρύπανσης περιβάλλοντος, έλεγχος για τη δημόσια υγεία) να υποβαθμίζονται, αφού αποκτούν το ειδικό βάρος με δευτερεύουσες αρμοδιότητες (όπως αρμοδιότητες που αφορούν την εσωτερική λειτουργία της διοίκησης).

Η ανύπαρκτη ιεράρχηση αρμοδιοτήτων των τοπικών θεσμών συνδέεται με το πρόβλημα της έλλειψης εσωτερικού ελέγχου της ίδιας δραστηριότητας (άγνοια αρμοδιοτήτων, έλλειψη μηχανογράφησης, έλλειψη αρχειοθέτησης). Αποτέλεσμα αυτού είναι η αδιαφάνεια, ειδικότερα διαπιστώνεται χαμηλός βαθμός αποκέντρωσης αρμοδιοτήτων και πόρων σε τοπικό επίπεδο (νομαρχιακή διοίκηση), ενώ ο βαθμός αποκέντρωσης λειτουργιών στην τοπική αυτοδιοίκηση είναι στοιχειώδεις.

γ) Η αδιαφάνεια των ρυθμίσεων διατηρεί αλλά και αναπαράγει προνομιακές σχέσεις και προσβάσεις στο διοικητικό – πολιτικό πλέγμα διαφόρων κοινωνικών και επαγγελματικών ομάδων.

Πλεονεκτήματα που εξασφαλίζουν ορισμένες ομάδες μέσα από την προνομιακή μεταχείριση είναι:

- Στις δημοπρασίες και κρατικές προμήθειες

- Στις διαδικασίες ελέγχου των οικονομικών δραστηριοτήτων
- Σε ευνοϊκές ή μη αποφάσεις για την εκμετάλλευση της γης και την αξιοποίηση της ακινήτου περιουσίας γης (μετατροπή γεωργικής ή χερσαίας γης σε τουριστική χρήση, εντάξεις περιοχής κατοικίας και νομιμοποίησης αυθαιρέτων).

δ) Παρατηρούμαι ότι δεν εξασφαλίζονται οι προϋποθέσεις για συστηματική άσκηση αναπτυξιακής πολιτικής. Ειδικότερα η ένταξη μεγάλου αριθμού έργων στα ετήσια προγράμματα δημοσίων επενδύσεων, με υψηλό προϋπολογισμό και χρονικό ορίζοντα ευρύτερο και από τα 5ετή προγράμματα, έχει δημιουργήσει ήδη τις πρώτες αρνητικές επιπτώσεις.

Συγκεκριμένα παρατηρούμαι ότι στο Δήμο Ναυπάκτου έργα τα οποία ξεκίνησαν εγκαταλείπονται για αρκετό χρονικό διάστημα, ενώ άλλα, αν και αποδεικνύονται δευτερεύοντα, δεσμεύουν την οποιαδήποτε τροποποίηση του επόμενου ετήσιου προγράμματος σε σχέση με τις νέες διαμορφούμενες ανάγκες (πολύ υψηλό ποσοστό «συνεχιζόμενων» έργων).

ε) Άτομα τα οποία ενώ έχουν σημαντικές ελεγκτικές δραστηριότητες στο τοπικό κράτος δεν προχωρούν δυναμικά στο χώρο τους, αντιθέτως προχωρούν σε τυπική εφαρμογή των αρμοδιοτήτων τους. Έτσι έχουμε ως αποτέλεσμα: α') ανορθολογική εκμετάλλευση του φυσικού πλούτου (π.χ. φθορά φυσικού περιβάλλοντος), β') σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα (π.χ. ρύπανση υδάτων από απόβλητα ξενοδοχείων, καταστροφή δασικών εκτάσεων από πυρκαγιές, ηχορύπανση), δ') προβλήματα οικιστικής ανάπτυξης και χωροταξίας, πρόβλημα αρκετά επίκαιρο για τον Δήμο Ναυπάκτου, (π. χ. αυθαίρετες οικοδομές).

στ) Τέλος, ο χαμηλός βαθμός «ολοκλήρωσης» των αναπτυξιακών αντιλήψεων στο Δήμο Ναυπάκτου προκύπτει τόσο από τον χαμηλό βαθμό συνειδητοποίησης των τοπικών προβλημάτων από τους τοπικούς θεσμούς και τους δρώντες, και τη μη ένταξη των τοπικών προβλημάτων στην προβληματική του εθνικού δημοκρατικού προγραμματισμού, όσο και από τη χαλαρή παρέμβαση των «μεταρρυθμιστικών ομάδων» οι οποίες προσανατολίζονται σε μια πιο ολοκληρωμένη αντίληψη της ανάπτυξης. Έτσι εάν υπήρχε η δυνατότητα διαμόρφωσης αυτών των μεταρρυθμιστικών ομάδων στην τοπική αυτοδιοίκηση θα αποτελούσε ένα σημαντικό βήμα για μελλοντική αναπτυξιακή διαδικασία στην περιφέρεια. Δυστυχώς, όμως μέχρι σήμερα οι προσπάθειες που αφορούν αλλαγές και μεταρρυθμίσεις δεν βρίσκουν

την απαραίτητη θεσμική κάλυψη αλλά ούτε και διοικητική στήριξη. Μάλιστα πολλές φορές αυτές ακυρώνονται από τις αντιδράσεις ομάδων συμφερόντων, μέσα και έξω από το τοπικό κράτος. Προϋποθέσεις για την στήριξη μεταρρυθμιστικών προσπαθειών είναι η αναβάθμιση του δημοσίου διαλόγου, της τοπικής δημοσιότητας και της επιμόρφωσης. Μόνο μέσα από το διάλογο είναι δυνατόν να αναδειχθούν τα προβλήματα της αδιαφάνειας, της αναπαραγωγής των προνομιακών σχέσεων και του ρόλου των τοπικών θεσμών στη διαδικασία της ανάπτυξης. Θα πρέπει δηλαδή να σχεδιαστεί ένα σύστημα αναπτυξιακών ιδεών το οποίο να αντιστοιχεί στο γενικό συμφέρον.

Από την παραπάνω μελέτη που έγινε προέκυψαν αρκετά ζητήματα τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο μελλοντικών εργασιών του ΤΕΙ Καλαμάτας. Μερικά από αυτά είναι:

- Οι λόγοι για τους οποίους μερικές περιοχές της Ελληνικής περιφέρειας παρουσιάζουν πιο έντονες περιφερειακές ανισότητες από ότι άλλες. Αυτό θα μπορούσε να γίνει με τη μελέτη δύο ή και περισσότερων περιοχών με διαφορετικά χαρακτηριστικά η καθεμία.
- Οι μορφές βοήθειας που έχει προσφέρει η ΕΕ στην Ελλάδα για την άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων, αποτελεσματικότητα και κριτική αυτών των μορφών βοήθειας.
- Τα μέτρα που έχει πάρει το Ελληνικό κράτος κατά το παρελθόν για την άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων, η αποτελεσματικότητα αυτών, καθώς και προτεινόμενες ενέργειες που θα παρείχαν κατά τη γνώμη του σπουδαστή σημαντικά αποτελέσματα στη μείωση – άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων.
- Οι αρμοδιότητες των νέων θεσμών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και η σχέση τους με τα ανώτερα στρώματα διοίκησης. Με κύριο σκοπό να γίνει κριτική πάνω στον έλεγχο που γίνεται από την κεντρική διοίκηση πάνω στις ενέργειες των νέων αυτών θεσμών της ΤΑ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΨΥΧΟΠΑΙΔΗΣ, Κ. & ΓΕΤΙΜΗΣ, Π., *Ρυθμίσεις τοπικών προβλημάτων*. Ίδρυμα Μεσογείων Μελετών, Αθήνα 1989.
- ΓΛΥΤΣΟΣ, Ν., *Περιφερειακές ανισότητες στην Ελλάδα*, ΚΕΠΕ, επιστημονικές μελέτες αρ. 27, Αθήνα 1988.
- ΙΔΡΥΜΑ ΣΑΚΗ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑ, *Η Ελληνική κοινωνία μετά την πρώτη μεταπολεμική περίοδο, 1945-1967*, Αθήνα 1944.
- ΓΕΤΙΜΗΣ, Π., ΚΑΥΚΑΛΑΣ, Γ., ΜΑΡΑΒΕΓΙΑΣ, Ν., *Αστική και περιφερειακή ανάπτυξη*. Θεμέλιο, Αθήνα 1994,
- Οι Νομοί της Ελλάδας, 2000.
- ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Κ., *Ναύπακτος, Ιστορικός και Τουριστικός Οδηγός*.
- *Αιτωλοακαρνανική και Ευριτανική εγκυκλοπαίδεια*.
- ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ, Α., «Οι αυτοτέλεια των ΟΤΑ» περ. Τετράδια Αυτοδιοίκησης, No 1, 1999.
- ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ, Α., «Οι νέοι θεσμοί της Αυτοδιοίκησης» περ. Τετράδια Αυτοδιοίκησης, No 2, 1998.
- ΠΡΟΒΑΤΑΣ, Δ., «Ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου» περ. Τετράδια Αυτοδιοίκησης, No 1, 1999.
- ΔΑΟΥΤΟΠΟΥΛΟΣ, Γ., «Αειφόρος ανάπτυξη και τοπική κοινωνία» περ. Τετράδια Αυτοδιοίκησης, No 1, 1999.